ગુસ્સેકો કાબૂમેં કીજિયે

غصے کو قابو میں کیجئے

પ્રકાશક

[illegible]

[illegible]

૩૮૫૨૧૦

ગુસ્સેકો કાબૂમેં કીજિયે

غصے کو قابو میں کیجیے

❋ મુઅલ્લિફ ❋

જસ્ટિસ મૌલાના મુહમ્મદ તકી ઉસમાની
મદ્દઝિલ્લુહૂ

❋ લિપ્યાંતર ❋

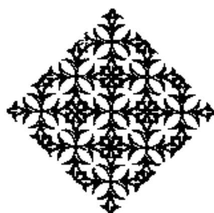
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા
પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફેહરિસ્ત

મઝમૂન	સફા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ગુસ્સેકો કાબૂમેં કીજિયે

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ નહ્મદુહૂ વ નસ્તઈનુહૂ વ નસ્તગ્ફિરુહૂ વ નુઅ્મિનુ બિહી વ નતવક્કલુ અલૈહિ વ નઊઝુબિલ્લાહિ મિન્ શુરૂરિ અન્ફુસિના વ મિન્ સૈયિઆતિ અઅ્માલિના, મંય્યહ્દિહિલ્લાહુ ફલા મુદિલ્લ લહૂ વ મંય્યુદ્લિલ્હુ ફલા હાદિય લહૂ વ નશ્હદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહ્દહૂ લા શરીક લહૂ, વ નશ્હદુ અન્ન સય્યિદના વ મૌલાના મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વ રસૂલુહૂ સલ્લલ્લાહુ તઆલા અલૈહિ વ અલા આલિહી વ અસ્હાબિહી વ બારિક વ સલ્લિમ તસ્લીમન્ કસીરન કસીરા. અમ્મા બાદ!

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક શખ્સ હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા ઔર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મુઝે કોઈ નસીહત ફરમાઈયે ઔર ઝિયાદા લમ્બી નસીહત ન ફરમાઈયે. ગોયા કે નસીહતકી ભી દરખ્વાસ્ત કી ઔર સાથમેં યે શર્ત લગા દી કે વો નસીહત મુખ્તસર હો. લંબી ચૌડી ન હો. ઔર હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઉસકી ઈસ શર્ત પર નાગવારીકા ઈઝહાર નહીં ફરમાયા કે નસીહત ભી કરવાના ચાહતે હો ઔર સાથમેં યે કૈદ ભી લગા રહે હો કે મુખ્તસર કીજિયે. ઈસી વજહસે ઈસ હદીસકી શરહ કરતે હુએ મુહદ્દિસીનને ફરમાયા કે જો શખ્સ નસીહતકા તલબગાર હો, વો અગર યે કહે કે મુઝે મુખ્તસરસી નસીહત કર દીજિયે તો ઉસમેં કોઈ અદબકે ખિલાફ બાત નહીં. ક્યૂંકે હો સકતા હૈ કે વો આદમી જલ્દીમેં હો ઔર ઉસને આપસે નસીહત કરનેકી ફરમાઈશ કી. અબ

અગર આપને ઉસકે સામને લંબી તકરીર શુરૂ કર દી તો વો બેચારા નસીહતકી ફરમાઈશ કરકે કિસ ખતામેં પકડા ગયા. હાલાંકે વો જલ્દીમેં થા. ઉસકે પાસ ઝિયાદા વક્ત નહીં થા. માલૂમ હુવા કે યે કોઈ અદબકે ખિલાફ બાત નહીં, ચુનાંચે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઉસકો યે મુખ્તસર નસીહત ફરમાઈ કે, "ગુસ્સા મત કરો"

અગર આદમી ઈસ મુખ્તસર નસીહત પર અમલ કરે તો શાયદ સેકડોં, બલ્કે હઝારોં ગુનાહોંસે ઉસકી હિફાઝત હો જાએ.

ગુનાહોંકે દો મુહર્રિક, ગુસ્સા ઔર શહવત

ઈસ લિયે કે દુનિયામેં જિતને ગુનાહ હોતે હૈં, ચાહે વો હુકૂકુલ્લાહસે મુતઅલ્લિક હોં યા હુકૂકુલ ઈબાદસે મુતઅલ્લિક હોં. અગર ઈન્સાન ગૌર કરે તો યે નઝર આએગા કે ઉન તમામ ગુનાહોંકે પીછે દો જઝબે કામ કરતે હૈં. એક ગુસ્સા, દૂસરે શહવત, શહવત અરબી ઝબાનકા લફઝ હૈ જિસકે અસલ માઅના હૈં "ખ્વાહિશે નફસ" મસલન દિલ કિસી ચીઝકે ખાનેકો ચાહ રહા હૈ. યે ખાનેકી શહવત હૈ, યા કિસી નાજાઈઝ કામકે ઝરીઆ ઈન્સાન અપની નફસાની ખ્વાહિશાત પૂરી કરના ચાહ રહા હૈ. યે ભી શહવત હૈ. ઈન્સાન ચોરી ક્યૂં કરતા હૈ? ઈસ લિયે કે ઉસકો યે ખ્વાહિશ હૈ કે માલ ઝિયાદા મિલ જાએ. ડાકા ઈસ લિયે ડાલતા હૈ કે મુઝે ઝિયાદા માલ એક દમ મિલ જાએ. બદ નિગાહી ભી ઈન્સાન ઈસ લિયે કરતા હૈ કે ઉસકી નફસાની ખ્વાહિશ ઉસકો ઈસ કામ પર આમાદા કરતી હૈ. લિહાઝા બહોતસે ગુનાહ તો શહવતસે પૈદા હોતે હૈં. ઔર બહોતસે ગુનાહ ગુસ્સાસે પૈદા હોતે હૈં. ચુનાંચે અભી ઉસકી તફસીલ અર્ઝ કરૂંગા, ઉસસે અંદાઝા હો જાએગા કે યે ગુસ્સા કિતને બેશુમાર ગુનાહોંકો જનમ દેતા હૈ. લિહાઝા જબ યે

ફરમા દિયા કે "ગુસ્સા મત કરો" અગર આદમી ઈસ નસીહત પર અમલ કર લે તો ઉસકે નતીજેમેં આધે ગુનાહ ખતમ હો જાએંગે.

નફસકી ઈસ્લાહકે લિયે પેહલા કદમ

હકીમુલ ઉમ્મત હઝરત થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ઈસ હદીસકા મઝમૂન યાની ગુસ્સા ઝબ્ત કરના સુલૂક ઔર તરીકતકા એક બહોત બળા બાબ હૈ. જો આદમી અલ્લાહકે રાસ્તે પર ચલના ચાહતા હો ઔર અપની ઈસ્લાહ કરના ચાહતા હો. ઉસકે લિયે પેહલા કદમ યે હૈ કે વો અપને ગુસ્સાકો કાબૂમેં કરનેકી ફિકર કરે.

"ગુસ્સા" એક ફિતરી ચીઝ હૈ

યૂં તો અલ્લાહ તઆલાને "ગુસ્સા" ઈન્સાનકી ફિતરતમેં રખ્ખા હૈ. કોઈ ઈન્સાન ઐસા નહીં હૈ જિસકે અંદર ગુસ્સેકા માદ્દા ન હો. ઔર અલ્લાહ તઆલાને હિકમતકે તહત હી યે માદ્દા ઈન્સાનકે અંદર રખ્ખા હૈ. યેહી માદ્દા હૈ કે અગર ઈન્સાન ઉસ પર કંટ્રોલ કર લે ઔર ઉસકો કાબૂમેં કર લે તો ફિર યેહી માદ્દા ઈન્સાનકો બેશુમાર બલાઓંસે મેહફૂઝ રખનેકા એક ઝરીઆ હૈ. અગર ઈન્સાનકે અંદર યે માદ્દા ન હો તો ફિર અગર કોઈ દુશ્મન હમ્લા કર દેગા તો ઉસકો ગુસ્સા ભી નહીં આએગા, યા કોઈ દરિંદા ઉસ પર હમ્લા કર દેગા તો ઉસકો ગુસ્સા હી નહીં આએગા ઔર અપના બચાવ ભી નહીં કર સકેગા. લિહાઝા અપને જાઈઝ બચાવકે લિયે ગુસ્સેકા ઈસ્તેમાલ કરના જાઈઝ હૈ, શરીઅતને ઉસ પર કોઈ પાબંદી નહીં લગાઈ. ઈસ લિયે કે ગુસ્સા રખ્ખા હી ઈસ લિયે હૈ કે ઈન્સાન અપની જાનકા, અપને

માલકા બચાવ કર સકે. અપને બીવી બચ્ચોંકી તરફસે બચાવ કર સકે. અપને રિશ્તેદારોંકા બચાવ કર સકે. યે ગુસ્સેકી જાઈઝ જગહ હૈ.

ગુસ્સાકે નતીજેમેં હોનેવાલે ગુનાહ

લેકિન અગર યેહી ગુસ્સા કાબૂમેં ન હો તો ઉસકે નતીજેમેં જો ગુનાહ પૈદા હોતે હૈં વો બેશુમાર હૈં, ચુનાંચે ગુસ્સા હીસે "તકબ્બુર" પૈદા હોતા હૈ. ગુસ્સાસે "હસદ" પૈદા હોતા હૈ. ગુસ્સાસે "બુગ્ઝ" પૈદા હોતા હૈ. ગુસ્સાસે "અદાવત" પૈદા હોતી હૈ ઔર ઈનકે અલાવા ન જાને કિતની ખરાબિયાં હૈં જો ઈસ ગુસ્સાસે પૈદા હોતી હૈં. જબ કે યે ગુસ્સા કાબૂમેં ન હો ઔર ઈન્સાનકે કંટ્રોલમેં ન હો. મસલન અગર ગુસ્સા કાબૂમેં નહીં થા ઔર વો ગુસ્સા કિસી ઈન્સાન પર આ ગયા. અબ અગર જિસ શખ્સ પર ગુસ્સા આયા હૈ વો કાબૂમેં હૈ, મસલન વો માતહત હૈ તો ઉસ ગુસ્સાકે નતીજેમેં ઉસકો તકલીફ પહોંચાએગા, યા ઉસકો મારેગા, યા ઉસકો ડાંટેગા. ઉસકો ગાલી દેગા, ઉસકો બુરા ભલા કહેગા, ઉસકા દિલ દુખાએગા, ઔર યે સબ કામ ગુનાહ હૈં જો ગુસ્સાકે નતીજેમેં ઉસસે સરઝદ હોંગે. ઈસ લિયે કે દૂસરેકો નાહક મારના બહોત બળા ગુનાહ હૈ. ઈસી તરહ અગર ગુસ્સાકે નતીજેમેં ગાલી દે દી તો હદીસમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઉસકે બારેમેં ફરમાયા :

મુસલમાનકો ગાલી દેના બદતરીન ફિસ્ક હૈ ઔર ઉસકા કતલ કરના કુફ્ર હૈ. (બુખારી)

ઈસી તરહ અગર ગુસ્સાકે નતીજેમેં દૂસરેકો ગાલી ગલોચ કર દી, જિસસે દૂસરે ઈન્સાનકા દિલ ટૂટ ગયા તો યે ભી બહોત બળા ગુનાહ હૈ. યે સબ ગુનાહ ઉસ વક્ત હુએ જબ ઐસે શખ્સ પર ગુસ્સા આયા જો આપકા માતહત થા.

"બુગ્ઝ" ગુસ્સાસે પૈદા હોતા હૈ

ઔર અગર ઐસે શખ્સ પર ગુસ્સા આ ગયા જો આપકા માતહત નહીં હૈ ઔર વો આપકે કાબૂમેં નહીં હૈ તો ગુસ્સાકે નતીજેમેં આપ ઉસકી ગીબત કરેંગે. મસલન જિસ પર ગુસ્સા આયા વો બળા હૈ ઔર સાહિબે ઈકતિદાર હૈ. ઉસકે સામને ઉસકો કુછ કેહનેકી હિંમત નહીં હોતી, ઝબાન નહીં ખુલતી, તો યે હોગા કે ઉસકે સામને તો ખામોશ રહેંગે, લેકિન જબ વો નઝરોંસે ઓઝલ હોગા તો ઉસકી બુરાઈયાં બયાન કરના શુરૂ કર દેંગે ઔર ઉસકી ગીબત કરેંગે. અબ યે ગીબત ઉસી ગુસ્સાકે નતીજેમેં હો રહી હૈ. ઔર બાઝ ઔકાત યે હોતા હૈ કે ઈન્સાન દૂસરેકી કિતની ભી ગીબત કર લે, મગર ઉસકા ગુસ્સા ઠંડા નહીં હોતા, બલ્કે ગુસ્સાકે નતીજેમેં દિલ-યે ચાહતા હૈ કે ઉસકા ચેહરા નોચ લૂં. ઉસકો તકલીફ પહોંચાઉં. મગર ચૂંકે વો સાહિબે ઈકતિદાર ઔર બળા હૈ, ઈસ લિયે ઉસ પર કાબૂ નહીં ચલતા. ઉસકે નતીજેમેં દિલકે અંદર એક ઘુટન પૈદા હોગી. ઉસ ઘુટનકા નામ "બુગ્ઝ" હૈ. અબ દિલમેં હર વકત યે ખ્વાહિશ હોતી હૈ કે અગર મૌકા મિલ જાએ તો કિસી તરહ ઉસકો તકલીફ પહોંચાઉં, ઔર અગર ખૂદ બખૂદ ઉસકો તકલીફ પહોંચ જાએ તો ખૂશી હોતી હૈ કે અચ્છા હુવા કે તકલીફ પહોંચ ગઈ. યે "બુગ્ઝ" હૈ જો એક મુસ્તકિલ ગુનાહ હૈ જો ઉસી ગુસ્સાકે નતીજેમેં પૈદા હુવા.

"હસદ" ગુસ્સાસે પૈદા હોતા હૈ

ઔર અગર જિસ શખ્સ પર ગુસ્સા આ રહા હૈ ઔર ઉસકો તકલીફ પહોંચનેકે બજાએ રાહત ઔર ખૂશી હાસિલ હો ગઈ. ઉસકો

કહીંસે પૈસે ઝિયાદા મિલ ગએ, યા ઉસકો કોઈ બળા મરતબા મિલ ગયા તો અબ દિલમેં યે ખ્વાહિશ હો રહી હૈ કે યે મરતબા ઉસસે છિન જાએ. યે માલો દૌલત, યે રૂપિયા પૈસા કિસી તરહ ઉસકે પાસસે ઝાએઅ હો જાએ, ખતમ હો જાએ. ઉસકા નામ "હસદ" હૈ. યે "હસદ" ભી ઉસી ગુસ્સાકે નતીજેમેં પૈદા હો રહા હૈ. બહરહાલ, જિસ શખ્સ પર ગુસ્સા આ રહા હૈ, અગર ઉસ પર કાબૂ ચલ જાએ તો ભી બેશુમાર ગુનાહ ઉસકે ઝરીઆ સાદિર હો જાતે હૈં, ઔર અગર કાબૂ ન ચલે તો ભી બેશુમાર ગુનાહ ઉસકે ઝરીઆ સાદિર હોતે હૈં. યે સબ ગુનાહ ઉસ "ગુસ્સે" કે કાબૂમેં ન રેહનેકે નતીજેમેં પૈદા હો રહે હૈં. અગર ગુસ્સા કાબૂમેં હોતા તો ઈન્સાન ઉન સારે ગુનાહોંસે મેહફૂઝ રેહતા. ઈસી વજહસે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા. લા તગ્ઝબ "ગુસ્સા ન કરો" ચુનાંચે કુરઆને કરીમમેં અલ્લાહ તઆલાને નેક મુસલમાનોંકી તારીફ કરતે હુએ ઈરશાદ ફરમાયા, વલ્કાઝિમી-નલ્ગૈ-ઝ વલ્આફી-ન અનિન્નાસિ. (આલે ઈમરાન : ૧૩૪)

યાની નેક મુસલમાન વો હૈં જો ગુસ્સેકો પી જાતે હૈં ઔર લોગોંસે ગુસ્સેકો દરગુઝર કરતે હૈં. ઈસ લિયે કે ગુસ્સા પીનેકે નતીજેમેં યે સારે ગુનાહ સરઝદ નહીં હોંગે.

ગુસ્સાકે નતીજેમેં હુકૂકુલ ઈબાદ ઝાએઅ હોતે હૈં

જૈસાકે મૈંને અર્ઝ કિયા કે ગુનાહોંકે દો સરચશ્મે હોતે હૈં. એક ગુસ્સા, દૂસરે શહવત. લેકિન શહવતકે નતીજેમેં જો ગુનાહ સરઝદ

હોતે હૈં વો ભી અગરચે બળે સંગીન હૈં, લેકિન વો ગુનાહ ઐસે હોતે હૈં કે જિસ વક્ત ભી અલ્લાહ તઆલા તૌબાકી તૌફીક દે દેં તો તૌબાકે નતીજેમેં ઈન્શાઅલ્લાહ વો ગુનાહ મઆફ કર દિયે જાતે હૈં ઔર ઉસકી તૌબા કબૂલ કર લી જાતી હૈ ઔર ઉસકે આમાલનામેસે વો ગુનાહ મિટા દિયા જાતા હૈ, લેકિન ગુસ્સાકે નતીજેમેં જો ગુનાહ સરઝદ હોતે હૈં. ઉનકા ઝિયાદા તર તઅલ્લુક હુકૂકુલ ઈબાદસે હૈ. મસલન ગુસ્સાકે નતીજેમેં કિસીકો મારા, યા કિસીકો ડાંટા, યા કિસીકા દિલ દુખાયા યા કિસીકો બુરા ભલા કહા. ઈન સબકા તઅલ્લુક હુકૂકુલ ઈબાદસે હૈ. ઈસી તરહ ગુસ્સાકે નતીજેમેં અગર કિસીકી ગીબત કર લી, યા કિસીસે બુગ્ઝ રખ્ખા, યા કિસીસે હસદ પૈદા હો ગયા. યે સબ હુકૂકુલ ઈબાદમેં હક તલ્ફી હૈ. લિહાઝા ગુસ્સાકે નતીજેમેં જિતને ગુનાહ હોતે હૈં ઉન સબકા તઅલ્લુક હુકૂકુલ ઈબાદસે હૈ, ઔર હુકૂકુલ ઈબાદકો ઝાએઅ કરના ઈતના સંગીન હૈ કે, અગર બાદમેં ઈન્સાન ઉનસે બાઝ ભી આ જાએ ઔર તૌબા કર લે તબ ભી ઉસકી તૌબા કામિલ નહીં હોગી. જબ તકકે જિસ બંદેકા હક ઝાએઅ કિયા હૈ વો મઆફ ન કરે ઉસ વક્ત તક વો ગુનાહ મઆફ નહીં હોગા. અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં કે તૌબા કરનેસે મૈં અપના હક તો મઆફ કર દૂંગા, લેકિન મેરે બંદોંકે જો હુકૂક તુમને પામાલ કિયે હૈં વો ઉસ વક્ત તક મઆફ નહીં કરૂંગા જબ તક ઉન બંદોંસે મઆફ નહીં કરવા લોગે. અબ તુમ કિસ કિસસે મઆફ કરાતે ફિરોગે? ઈસ લિયે હુકૂકુલ ઈબાદમેં કોતાહી બહોત સંગીન હૈ. ઈસ લિયે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને યે મુખ્તસર ઔર જામેઅ નસીહત ફરમાઈ કે ગુસ્સા મત કરો.

જબ ઈન્સાન અપને ગુસ્સા પર કંટ્રોલ હાસિલ કર લેતા હૈ ઔર ઉસકો કાબૂમેં કર લેતા હૈ તો અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ફરમાતે હૈં

કે જબ મેરે બંદેને ગુસ્સાકો કંટ્રોલમેં કર લિયા તો અબ મૈં ભી ઉસકે સાથ ગુસ્સેકા મઆમલા નહીં કરૂંગા.

ગુસ્સા ન કરને પર બળા બદલા

એક હદીસ શરીફકા મફહૂમ યે હૈ કે કિયામતકે રોઝ હિસાબ કિતાબકે લિયે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકે સામને એક શખ્સકો લાયા જાએગા, અલ્લાહ તઆલા ફરિશ્તોંસે સવાલ કરેંગે કે બતાઓ ઉસકે નામએ આમાલમેં ક્યા ક્યા નેકિયાં હૈં? હાલાંકે અલ્લાહ તઆલા સબ કુછ જાનતે હૈં. લેકિન બાઝ ઔકાત દૂસરે લોગોં પર ઝાહિર કરનેકે લિયે સવાલ ભી કરતે હૈં. ચુનાંચે પૂછેંગે કે ઉસકે આમાલનામેમેં ક્યા નેકિયાં હૈં? જવાબમેં ફરિશ્તે બતાએંગે કે યા અલ્લાહ! ઉસકે નામએ આમાલમેં બહોત ઝિયાદા નેકિયાં તો નહીં હૈં. ઉસને ન તો બહોત ઝિયાદા નફલેં પળ્હી હૈં, ઔર ન હી ઉસને બહોત ઝિયાદા ઈબાદતેં કી હૈં. લેકિન ઉસકે નામએ આમાલમેં એક ખાસ નેકી યે હૈ કે જબ કોઈ શખ્સ ઉસકે સાથ ઝુલ્મ કરતા થા તો યે ઉસકો મઆફ કર દેતા થા, ઔર જબ કિસી શખ્સકે ઝિમ્મે ઉસકા કોઈ માલી હક હોતા, ઔર વો શખ્સ યે કેહતા કે મેરે અંદર ઈસ વક્ત અદા કરનેકી તાકત નહીં હૈ તો યે અપને નોકરોંસે કેહતા કે ઉસકે અંદર તાકત નહીં હૈ ઈસ લિયે ઉસકો છોળ દો. ઈસ તરહ યે અપના હક છોળ દેતા થા. અલ્લાહ તઆલા યે સુનકર ઈરશાદ ફરમાએંગે કે જબ યે બંદા મેરે બંદોંકે સાથ મઆફીકા મઆમલા કરતા થા, ઔર ઉનકે લિયે અપના હક છોળ દેતા થા. આજ મૈં ભી ઉસકે સાથ મઆફીકા મઆમલા કરૂંગા, ઔર ઉસકો મઆફ કર દૂંગા. ચુનાંચે ઈસ બુન્યાદ પર અલ્લાહ તઆલા ઉસ બંદેકી મગફિરત ફરમા દેંગે.

શાહ અબ્દુલ કુદ્દૂસ ગંગોહી (રહ.) કે બેટેકા મુજાહિદા

યેહી વજહ હૈ કે હમારે બુઝુર્ગાને દીનકે પાસ જબ કોઈ શખ્સ અપની ઈસ્લાહ કરાનેકે લિયે જાતા તો તૌબાકે બાદ ઉસકો સબક યે દિયા જાતા કે અપને ગુસ્સેકો બિલ્કુલ ખતમ કર દે. ઔર ઉસ ગુસ્સેકો ખતમ કરાનેકે લિયે બળે બળે મુજાહિદે કરાએ જાતે થે. હઝરત શેખ અબ્દુલ કુદ્દૂસ ગંગોહી (રહ.) બળે દરજેકે ઔલિયામેંસે થે, ઔર સારી દુનિયાસે લોગ ઉનકે પાસ અપની ઈસ્લાહ કરાનેકે લિયે આયા કરતે થે. ઉનકે સાહબઝાદેને ઉનકી ઝિંદગીમેં ઉનકી કોઈ કદર ન કી. ઐસા અકસર હોતા હૈ કે જબ તક અપના બળા ઝિંદા હૈ તો દિલોંમેં ઉસકી કોઈ કદર નહીં હોતી. જૈસે યે મહાવરા હૈ "ઘરકી મુરઘી દાલ બરાબર" બાપ ઘરમેં મૌજૂદ હૈં. સારી દુનિયા આકર ઉનસે ફૈઝ ઉઠા રહી હૈ, લેકિન સાહબઝાદેકો કુછ પરવાહ હી નહીં. વો અપને ખેલ કૂદમેં લગે હુએ હૈં. જબ બાપકા ઈન્તિકાલ હો ગયા તો અબ આંખ ખુલી ઔર યે સોચા કે ઘરમેં કિતની બળી દૌલત મૌજૂદ થી. સારી દુનિયા આકર ફૈઝ ઉઠાતી રહી લેકિન મૈંને વક્ત ઝાએઅ કર દિયા ઔર ઉનસે કુછ ભી હાસિલ ન કર સકા.

અબ માલૂમાત કરાઈ કે હમારે વાલિદ સાહબકે પાસ જો લોગ આયા કરતે થે ઔર જિનહોંને વાલિદ સાહબસે અપની ઈસ્લાહ કરાઈ. ઉનમેંસે કૌન ઐસે હૈં જિનહોંને વાલિદ સાહબસે ઝિયાદા ફૈઝ હાસિલ કિયા હો, તાકે કમ અઝ કમ અબ મૈં ઉનકે પાસ જાકર ફૈઝ હાસિલ કરૂં. તહકીક કરને પર પતા ચલા કે ઐસે એક બુઝુર્ગ બલ્ખમેં રેહતે

હૈં. યે ખૂદ ગંગોહ યૂ.પી. મેં રેહતે થે. ચુનાંચે બલ્ખ જાનેકા ઈરાદા કિયા, ઔર ઉનકો ખબર દી કે મૈં આપકે પાસ આ રહા હું. ઉન બુઝુર્ગકો જબ યે ખબર પહોંચી કે મેરે શેખકે સાહબઝાદે તશરીફ લા રહે હૈં તો ઉનહોંને અપને ખાદિમોંકે સાથ શહેરસે બાહિર નિકલકર ઉનકા ઈસ્તિકબાલ કિયા, ઔર બળે એઅઝાઝો ઈકરામકે સાથ ઘર લાએ, ઉનકે લિયે શાનદાર ખાને પકવાએ, ખૂબ દાવત કી. જબ એક દો દિન ઈસી તરહ ગુઝર ગએ તો સાહબઝાદેને અર્ઝ કિયા કે હઝરત! આપ મુઝસે બળી મુહબ્બતસે પેશ આએ, ઔર મેરી કદરદાની કી, લેકિન મૈં તો અસલમેં કિસી ઔર મકસદકે લિયે આયા થા. ઉનહોંને પૂછા કે ક્યા મકસદ હૈ? સાહબઝાદેને કહા કે હઝરત! મૈં તો ઈસ મકસદકે લિયે આયા હું કે મેરે વાલિદ સાહબસે જો દૌલત આપ લેકર આએ હૈં ઉસકા કુછ હિસ્સ મૈં ભી આપસે હાસિલ કર લું, ક્યૂંકે ઉનકી ઝિંદગીમેં નહીં લે સકા થા. ઉનહોંને ફરમાયા અચ્છા આપ ઈસ મકસદકે લિયે આએ હૈં તો અબ યે ખાતિર તવાઝોઅ ઔર મેહમાનદારી સબ બંદ, યે એઅઝાઝો ઈકરામ, યે દાવતકે શાનદાર ખાને સબ બંદ, અબ આપ ઐસા કરેં કે મસ્જિદકે પાસ એક હમ્માામ (ગુસલખાના) હૈ. ઉસ હમ્મામકે પાસ આપકા ઠિકાના હોગા, વહીં આપકો સોના હોગા ઔર હમ્મામકી આગ જલાકર હર વકત ઉસકા પાની ગરમ કિયા કરો, ઔર ઉસકે લિયે કોડા કબાડ, લકડિયાં ચુનકર લાકર ઉસમેં ઝોંકા કરો. ચૂંકે સરદિયોંકા મોસમ થા, નમાઝિયોંકે વુઝૂકે લિયે ગરમ પાનીકા ઈન્તિઝામ કિયા જાતા થા, ઉન સાહબઝાદેસે કેહ દિયા કે બસ તુમહારા સિર્ફ યેહી કામ હૈ. કોઈ વઝીફા કોઈ તસ્બીહ વગૈરહ નહીં બતાઈ. કહાં તો વો એઅઝાઝો ઈકરામ હો રહા થા ઔર કહાં યે ખિદમત સુપુર્દ કર દી.

તકબ્બુરકા ઈલાજ

ચૂંકે યે ઈખ્લાસકે સાથ અપની ઈસ્લાહકે લિયે આએ થે. ઈસ લિયે કેહનેકે મુતાબિક ગએ ઔર ઉસ કામમેં લગ ગએ. અબ એક લંબી મુદ્દત તક ઉનકે ઝિમ્મે બસ યેહી કામ થા કે પાંચ વક્તકી નમાઝ પઢ્હો, ઔર મસ્જિદકા હમ્માામ રોશન કરો. બુઝુર્ગ જાનતે થે કે ઈન સાહબઝાદોંમેં ખાનદાની શરાફત ભી હોતી હૈ. દિલોંમેં તહારત હોતી હૈ. મગર એક ઐબ ઉનકે અંદર ઝરૂર હોતા હૈ, વો હૈ તકબ્બુર ઔર અપની બડાઈ. ઉસકા ઈલાજ કરના મંઝૂર થા, ઈસી લિયે ઐસા કામ ઉનકે સુપુર્દ કિયા તાકે ઉસ બીમારીકા ઈલાજ હો જાએ. કુછ મુદ્દતકે બાદ યે દેખનેકે લિયે કે શેહઝાદગીકા ખયાલ ઔર તસવ્વુર ઉનકે દિલમેં હૈ યા ખતમ હો ગયા હૈ. ઉસકી આઝમાઈશકે લિયે ઉન બુઝુર્ગને અપને ઘરકી ભંગન જો ઘરકા કોડા ઉઠાકર લે જાતી થી. ઉસસે કહા કે આજ જબ કોડા ઉઠાકર જાઓ તો હમ્મામકે પાસ જો સાહબ હમ્મામકી આગ રોશન કરને પર લગે હુએ હૈં, ઉનકે કરીબસે ગુઝર જાના, વો જો કુછ તુમહેં કહેં વો આકર હમસે કેહના, ચુનાંચે જબ વો ભંગન કોડા લેકર ઉન સાહબઝાદેકે પાસસે ગુઝરી તો ઉનકો બડા ગુસ્સા આયા ઔર કહા કે યે તેરી મજાલ કે હમારે પાસસે ગુઝરે, ન હુવા ગંગોહ, વરના તુઝે બતાતા. અબ ઉસ ભંગનને જાકર શેખકો ઈત્તિલાઅ દે દી કે યે જવાબ દિયા હૈ. ઉન બુઝુર્ગને સોચા કે અભી તો કચ્ચાપન બાકી હૈ. અભી કસર બાકી હૈ. ચુનાંચે ઉસી હમ્મામકે ઝોંકને પર ઉનકો મુકર્રર રખના.

દૂસરા ઈમ્તિહાન

જબ ફિર કુછ મુદ્દત ગુઝર ગઈ તો ફિર ભંગનસે કહા કે અબ કોડા ઉઠાકર લે જાઓ ઔર અબકે બિલ્કુલ ઉનકે કરીબસે ગુઝરો. ચુનાંચે વો ભંગન ઔર ઝિયાદા કરીબસે ગુઝરી તો સાહબઝાદેને ઉસ ભંગનકો ગુસ્સેસે દેખા, લેકિન ઝબાનસે કુછ ન કહા, ઉસ ભંગનને જાકર શેખકો ઉસકી ઈત્તિલાઅ કર દી કે આજ યે વાકિઆ પેશ આયા. ઉનહોંને સોચા કે યે ઈલાજ કારગર સાબિત હુવા.

તીસરા ઈમ્તિહાન

ફિર કુછ મુદ્દતકે બાદ શેખને ભંગનકો હુકમ દિયા કે અબકી મરતબા ઉનકે ઈતને કરીબસે ગુઝરો કે વો કોડા કબાડકા ટોકરા ઉનકો લગ ભી જાએ ઔર ઉસમેંસે કુછ કોડા ભી ઉનકે ઉપર ગિર જાએ. ચુનાંચે જબ વો ભંગન ઉનકે કરીબસે ગુઝરી ઔર થોડા કોડા ભી ઉન પર ગિરા દિયા તો ઉનહોંને અબકી મરતબા નઝર ઉઠાકર ભી નહીં દેખા. ફિર ભંગનને જાકર શેખકો ઈત્તિલાઅ દે દી. શેખને ફરમાયા કે હાં ફાઈદા હો રહા હૈ.

ચોથા ઈમ્તિહાન

કુછ મુદ્દતકે બાદ ફિર શેખને ભંગનકો હુકમ દિયા કે અબકી મરતબા કોડેકા ટોકરા લેકર ઉનકે પાસસે ગુઝરો ઔર ઠોકર ખાકર ઉનકે પાસ ઈસ તરહ ગિર જાઓ કે સારા કોડા ઉનકે ઉપર ગિરે. ફિર જો વો કરેં વો મુઝે આકર બતાઓ. ચુનાંચે વો ભંગન ગઈ

ઔર ઠોકર ખાકર ગિર ગઈ, જબ ઉનહોંને યે દેખા કે વો ભંગન ગિર ગઈ હૈ. અબ બજાએ ઉસકે ઉનકો અપની ફિકર હોતી બલ્કે ઉસ ભંગનકી ફિકર હુઈ ઔર ઉસસે પૂછા કે તુમહેં કહીં ચોટ તો નહીં લગ ગઈ. અપની કુછ ફિકર નહીં હુઈ કે મેરે કપડે ગંદે હો ગએ. ચુનાંચે ભંગનને જાકર શેખકો ઉસકી ઈત્તિલાઅ કર દી. ફરમાયા કે અબ કામિયાબીકી ઉમ્મીદ હૂઈ.

બળી આઝમાઈશ ઔર અતાએ દૌલતે બાતિની

ઉસકે બાદ એક ઔર વાકિઆ પેશ આયા, વો યે કે શેખ શિકારકો બાહિર જાયા કરતે થે ઔર શિકારી કુત્તે ભી સાથ હોતે થે. ઉસમેં ભી ઉનહોંને કોઈ દીની મસ્લિહત ઔર હિકમત દેખી હોગી. ઔર શિકારી કુત્તોંકે ઝરીઆ શિકાર કરના કોઈ નાજાઈઝ કામ તો નહીં થા બલ્કે જાઈઝ થા. ચુનાંચે એક મરતબા જબ શિકારકે લિયે જાને લગે. ઉન સાહબઝાદેકો ભી સાથ લે લિયા ઔર શિકારી કુત્તેકી ઝંજીર ઉન સાહબઝાદેકે હાથમેં પકડા દી, વો શિકારી કુત્તે બળે લહીમ (મોટે) ઔર બળે તાકતવર, ઔર યે બેચારે નહીફ ઔર કમઝોર ઔર ફાકા મસ્ત થે. ચુનાંચે જબ શિકારી કુત્તે શિકારકે પીછે ભાગે તો યે સાહબઝાદે કમઝોર હોનેકી વજહસે ઉન કુત્તોંકે સાથ ન ભાગ સકે. ચુનાંચે ગિર પળે. ચૂંકે શેખકી તરફસે હુકમ યે થા કે ઝંજીર મત છોળના. ઈસ લિયે ઝંજીર નહીં છોળી. અબ ઘિસટતે હુએ લહૂલુહાન હો ગએ લેકિન શેખકા હુકમ બજા લાનેકે લિયે ઝંજીર નહીં છોળી.

ઈસ વાકિઆકે બાદ રાતકો શેખને ખ્વાબમેં અપને શેખ

હઝરત મૌલાના અબ્દુલ કુદ્દૂસ ગંગોહી (રહ.) કો દેખા કે વો ફરમા રહે હૈં કે "મૈંને તો તુમસે ઈતની મશક્કત નહીં લી." ક્યૂંકે ઔલાદકા ખયાલ તો બાપકો હી હોતા હૈ. ચુનાંચે જબ સુબહ હુઈ તો ઉનકો બુલાકર સીનેસે લગાયા ઔર ફરમાયા કે જો દૌલત મૈં તુમહારે વાલિદસે લેકર આયા થા, તુમને વો દૌલત માંગી થી જો તુમહારી અમાનત થી, વો દૌલત મૈંને તુમહારે સુપુર્દ કર દી. ઔર ચૂંકે ઈસ તર્ઝે અમલકે બગૈર યે દૌલત નહીં મિલ સકતી થી. ઈસ લિયે મૈંને યે તર્ઝે અમલ ઈખ્તિયાર કિયા.

ગુસ્સા દબાએં, ફરિશ્તોંસે આગે બઢ જાએં

બહરહાલ મૈં યે અર્ઝ કર રહા થા કે જબ યે સાહબઝાદે અપની ઈસ્લાહ કરાનેકે લિયે વહાં ગએ તો ન ઉનકો વઝીફે બતાએ, ન તસ્બીહાત પઢનેકો બતાઈ, ન ઔર કુછ મામૂલાત બતાએ, બલ્કે પેહલા કામ ઐસા કરાયા જિસકે ઝરીઆ દિમાગસે તકબ્બુર નિકલે ઔર અલ્લાહકે બંદોંકે સાથ અચ્છા બરતાવ કરનેકા જઝબા પૈદા હો જાએ, ઔર યે ગુસ્સા જો તકબ્બુરકા સબબ ઔર ઉસકા નતીજા હોતા હૈ વો ખતમ હો જાએ. હઝરત થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે સુલૂક વ તસવ્વુફકા બડા બાબ ઔર ઉસકા પેહલા કદમ યે હૈ કે ઈન્સાનકી તબીઅતસે ગુસ્સા નિકલ જાએ, ઔર ઉસ પર કાબૂ પાયા જાએ, ઔર જબ યે ગુસ્સા કાબૂમેં હો જાતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઈન્સાનકો ઐસે મકામ તક પહોંચાતે હૈં કે ફરિશ્તે ભી ઉસ પર રશ્ક કરતે હૈં. ફરિશ્તોંકે અંદર ગુસ્સા તો મૌજૂદ હી નહીં, ફિર વો ઈબાદત કરતે હૈં ઔર ઉનસે કિસીકો તકલીફ નહીં પહોંચતી તો યે કોઈ કમાલકી બાત નહીં. અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં કે મૈંને

ઉનકો પૈદા હી ઈસ તરહ કિયા હૈ, લેકિન ઈન્સાન ઔર આદમકે બેટેકી પૈદાઈશકે અંદર મૈંને ગુસ્સા રખ્ખા હૈ, ઔર ફિર યે ઈન્સાન મેરે ડરકી વજહસે ઔર મુઝસે મુહબ્બતકે ખાતિર અપને ગુસ્સેકો દબાતા હૈ તો યે ઈબ્ને આદમ ફરિશ્તોંસે ભી આગે બઢ જાતા હૈ. કૈસે બઢ જાતા હૈ, સુનિયે.

ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) કા એક વાકિઆ

હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) જિનકી ફિકહ પર હમ સબ અમલ કરતે હૈં ઔર સારી દુનિયામેં અલ્લાહ તઆલાને ઉનકા ફૈઝ જારી ફરમા દિયા હૈ. ઉન પર હસદ કરનેવાલે બહોત થે. અલ્લાહ તઆલાને ઉનકો ચૂંકે બહોત ઊંચા મકામ અતા ફરમાયા થા. શોહરત અતા કી થી, ઈલ્મ દિયા થા, ઔર આપકો માનનેવાલે ભી બહોત થે, ઈસ લિયે હસદ કરનેવાલે ભી બહોત થે. હસદકે નતીજેમેં લોગ ઉનકી બુરાઈયાં કરતે થે ઔર બુરા ભલા ભી કેહતે થે. એક દિન આપ ઘર જાનેકે લિયે નિકલે તો એક સાહબ આપકે સાથ લગ ગએ ઔર મુસલસલ પૂરે રાસ્તે ગાલિયાં દેતે રહે. આપ ઐસે હૈં વૈસે હૈં. જબ ગલીકા એક મોડ આયા તો આપ રૂક ગએ ઔર ઉન સાહબસે ફરમાયા કે ચૂંકે અબ મોડસે મેરા રાસ્તા જુદા હો જાએગા. ઈસ લિયે કે મેરે ઘરકા મોડ આ ગયા હૈ. ઔર આપકા રાસ્તા જુદા હો જાએગા ઔર મેરા રાસ્તા ઔર હો જાએગા. કહીં આપકે દિલમેં હસરત ન રેહ જાએ. લિહાઝા મૈં યહાં ખડા હો જાતા હું ઔર આપકો જો ગાલિયાં દેની હોં, યા બુરા ભલા કેહના હો. વો દેલેં, ફિર મૈં અપને ઘરકી તરફ ચલા જાઉંગા. યે વાકિઆ કિતાબોંમેં લિખ્ખા હુવા મૌજૂદ હૈ.

ચાલીસ સાલ તક ઈશાકે વુઝૂસે ફજરકી નમાઝ

મૈંને અપને શેખ હઝરત મૌલાના મસીહુલ્લાહ ખાન સાહબ (રહ.) સે સુના કે હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) કા મામૂલ યે થા કે ઈશાકે વુઝૂસે ફજરકી નમાઝ પઢ્હા કરતે થે. ઉસકા ભી અજીબ કિસ્સા હૈ. શુરૂમેં એસા કરનેકા મામૂલ નહીં થા, બલ્કે આપકા મામૂલ યે થા કે અખીર રાતમેં તહજ્જુદકે લિયે ઉઠ જાતે થે. એક દિન રાસ્તેમેં જા રહે થે કે રાસ્તેમેં એક બુઢ્ઢિયાકો યે કેહતે હુએ સુના કે યે વો શખ્સ હૈ જો ઈશાકે વુઝૂસે ફજરકી નમાઝ પઢ્હતા હૈ. બસ યે અલ્ફાઝ સુનકર ઈમામ સાહબકો ગૈરત આ ગઈ કે યે બુઢ્ઢિયા તો મેરે બારેમેં યે ગુમાન રખતી હૈ કે મૈં ઈશાકે વુઝૂસે ફજરકી નમાઝ પઢ્હતા હું, હાલાંકે મૈં પઢ્હતા નહીં હૂં. ઉસકા મતલબ યે હૈ કે મેરી એસી બાતકી તારીફ કી જા રહી હૈ જો મેરે અંદર મૌજૂદ નહીં. ઉસી દિન યે ઈરાદા કર લિયા કે આઈન્દા સારી ઉમર ઈશાકે વુઝૂસે ફજરકી નમાઝ પઢ્હુંગા. ચુનાંચે ઉસકે બાદ અપના યે મામૂલ બના લિયા કે સારી રાત ઈબાદત કરતે ઔર ઈશાકે વુઝૂસે ફજરકી નમાઝ પઢ્હતે થે.

ઔર એસા નહીં થા કે અબ સારી રાત ઈબાદત કી'તો અબ સારા દિન સોએંગે, ક્યૂંકે ઈમામ સાહબકી તિજારત ભી થી. દર્સ વ તદરીસકા (પઢ્હાનેકા) મામૂલ ભી થા. લોગ આપકે પાસ આકર ઈલ્મ હાસિલ કિયા કરતે થે. લિહાઝા આપ સારી રાત ઈબાદત કરતે, ઔર ફજરકી નમાઝકે બાદ પઢ્હાને ઔર તિજારત વગૈરહકે કામ અંજામ દેતે. ઈસ તરહ ઝોહરકી નમાઝ તક ઉસમેં મશ્ગૂલ રેહતે. ઝોહરકી નમાઝકે બાદ અસર તક સોનેકા મામૂલ થા.

ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) કા એક ઔર અજીબ વાકિઆ

એક રોઝ ઝોહરકી નમાઝકે બાદ ઘર તશરીફ લે ગએ. બાલાખાને પર (ઉપરકે હિસ્સેમેં) આપકા ઘર થા, જાકર આરામ કરનેકે લિયે બિસ્તર પર લેટ ગએ. ઈતનેમેં કિસીને દરવાઝે પર નીચે દસ્તક દી. આપ અંદાઝા કીજિયે, જો શખ્સ સારી રાતકા જાગા હુવા હો, ઔર સારા દિન મસરૂફ રહા હો. ઉસ વક્ત ઉસકી ક્યા કૈફિયત હોગી. ઐસે વક્ત કોઈ આ જાએ તો ઈન્સાનકો કિતના નાગવાર હોતા હૈ કે યે શખ્સ બે વક્ત આ ગયા, લેકિન ઈમામ સાહબ ઉઠે, ઝીનેસે (સીડીસે) નીચે ઉતરે, દરવાઝા ખોલા તો દેખા કે એક સાહબ ખળે હૈં. ઈમામ સાહબને ઉસસે પૂછા કે કૈસે આના હુવા? ઉસને કહા કે એક મસ્અલા માલૂમ કરના હૈ. દેખિયે અવ્વલ તો ઈમામ સાહબ જબ મસાઈલ બતાનેકે લિયે બૈઠે થે, વહાં આકર તો મસ્અલા પૂછા નહીં, અબ બે વક્ત પરેશાન કરનેકે લિયે યહાં આ ગએ. લેકિન ઈમામ સાહબને ઉસકો કુછ નહીં કહા, બલ્કે ફરમાયા કે અચ્છા ભાઈ, ક્યા મસ્અલા માલૂમ કરના હૈ? ઉસને કહા કે મૈં ક્યા બતાઉં. જબ મૈં આ રહા થા તો ઉસ વક્ત મુઝે યાદ થા કે ક્યા મસ્અલા માલૂમ કરના હૈ, લેકિન અબ મૈં ભૂલ ગયા. યાદ નહીં રહા કે ક્યા મસ્અલા પૂછના થા. ઈમામ સાહબને ફરમાયા કે અચ્છા જબ યાદ આ જાએ તો ફિર પૂછ લેના. આપને ઉસકો બુરા ભલા નહીં કહા, ન ઉસકો ડાંટા ડપટા, બલ્કે ખામોશીસે વાપસ ઉપર ચલે ગએ. અભી જાકર બિસ્તર પર લેટે હી થે કે દોબારા દરવાઝા પર દસ્તક હુઈ. આપ ફિર ઉઠકર નીચે તશરીફ લાએ ઔર દરવાઝા ખોલા તો દેખા કે વોહી શખ્સ ખળા હૈ.

આપને પૂછા ક્યા બાત હૈ? ઉસને કહા કે હઝરત! વો મસ્અલા મુઝે યાદ આ ગયા થા. આપને ફરમાયા પૂછ લો. ઉસને કહા કે અભી તો યાદ થા મગર જબ આપ આધી સીડી તક પહોંચે તો મૈં વો મસ્અલા ભૂલ ગયા. અગર એક આમ આદમી હોતા તો ઉસ વક્ત તક ઉસકે ગુસ્સાકા ક્યા આલમ હોતા, મગર ઈમામ સાહબ અપને નફસકો મિટા ચુકે થે. ઈમામ સાહબને ફરમાયા અચ્છા ભાઈ! જબ યાદ આ જાએ પૂછ લેના, યે કેહકર આપ વાપસ ચલે ગએ, ઔર જાકર બિસ્તર પર લેટ ગએ. અભી લેટે હી થે કે દો બારા ફિર દરવાઝે પર દસ્તક હુઈ. આપ ફિર નીચે તશરીફ લાએ. દરવાઝા ખોલા તો દેખા કે વોહી શખ્સ ખડા હૈ. ઉસ શખ્સને કહા કે હઝરત! વો મસ્અલા યાદ આ ગયા. ઈમામ સાહબને પૂછા કે ક્યા મસ્અલા હૈ? ઉસને કહા કે યે મસ્અલા માલૂમ કરના હૈ કે ઈન્સાનકી નજાસત (પાખાના) કા ઝાઈકા કડવા હોતા હૈ યા મીઠા હોતા હૈ? (અલ અયાઝુબિલ્લાહ. યે ભી કોઈ મસ્અલા હૈ).

અબ સબરકા પયમાના લબરેઝ હો જાતા

અગર કોઈ દૂસરા આદમી હોતા, ઔર વો અબ તક બરદાશ્ત ભી કર રહા હોતા, તો અબ ઈસ સવાલકે બાદ તો ઉસકે બરદાશ્તકા પયમાના લબરેઝ હો જાતા. લેકિન ઈમામ સાહબને બહોત ઈત્મીનાનસે જવાબ દિયા કે અગર ઈન્સાનકી નજાસત તાઝા હો તો ઉસમેં કુછ મિઠાસ હોતી હૈ ઔર અગર સૂખ જાએ તો કડવાહટ પૈદા હો જાતી હૈ. ફિર વો શખ્સ કેહને લગા કે ક્યા આપને ચખકર દેખા હૈ? (અલ અયાઝુબિલ્લાહ) હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) ને ફરમાયા કે હર ચીઝકા ઈલ્મ ચખકર હાસિલ નહીં કિયા જાતા,

બલ્કે બાઝ ચીઝોંકા ઈલ્મ અકલસે હાસિલ કિયા જાતા હૈ, ઔર અકલસે યે માલૂમ હોતા હૈ કે તાઝા નજાસત પર મખ્ખી બૈઠતી હૈ ખુશ્ક પર નહીં બૈઠતી. ઈસસે પતા ચલા કે દોનોંમેં ફર્ક હૈ, વરના મખ્ખી દોનોં પર બૈઠતી.

અપને વક્તકા હલીમ ઈન્સાન

જબ ઈમામ સાહબને યે જવાબ દે દિયા તો ઉસ શખ્સને કહા. ઈમામ સાહબ! મૈં આપકે સામને હાથ જોડતા હૂં. મુઝે મઆફ કીજિયેગા, મૈંને આપકો બહોત સતાયા, લેકિન આજ આપને મુઝે હરા દિયા. ઈમામ સાહબને ફરમાયા કે મૈંને કૈસે હરા દિયા? ઉસ શખ્સને કહા કે એક દોસ્તસે મેરી બહસ હો રહી થી. મેરા કેહના થા કે હઝરત સુફયાન સૌરી (રહ.) ઉલમાકે અંદર સબસે ઝિયાદા બુર્દબાર હૈં, ઔર વો ગુસ્સા ન કરનેવાલે બુઝુર્ગ હૈં. ઔર મેરે દોસ્તકા યે કેહના થા કે સબસે બુર્દબાર ઔર ગુસ્સા ન કરનેવાલે બુઝુર્ગ ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.) હૈં ઔર હમ દોનોંકે દરમિયાન બહસ હો ગઈ, ઔર અબ હમને જાંચનેકે લિયે યે તરીકા સોચા થા કે મૈં ઉસ વક્ત આપકે ઘર પર આઉં જો આપકે આરામકા વક્ત હોતા હૈ, ઔર ઈસ તરહ દો તીન મરતબા આપકો ઉપર નીચે દૌડાઉં ઔર ફિર આપસે ઐસા બેહૂદા સવાલ કરૂં, ઔર યે દેખૂં કે આપ ગુસ્સા હોતે હૈં યા નહીં? મૈંને કહા કે અગર ગુસ્સા હો ગએ તો મૈં જીત જાઉંગા, ઔર અગર ગુસ્સા ન હુએ તો તુમ જીત ગએ. લેકિન આજ આપને મુઝે હરા દિયા, ઔર વાકિઆ યે હૈ કે મૈંને ઈસ રૂએ ઝમીન પર ઐસા હલીમ ઈન્સાન જિસકો ગુસ્સા છૂકર ભી ન ગુઝરા હો, આપકે અલાવા કોઈ દૂસરા નહીં દેખા.

ઈસસે અંદાઝા લગાઈયે કે આપકા ક્યા મકામ થા. ઈસ પર ફરિશ્તોંકો રશ્ક ન આએ તો કિસ પર આએ. ઉનહોંને અપને નફસકો બિલ્કુલ મિટા હી દિયા થા.

"હિલ્મ" ઝીનત બખ્શતા હૈ

ચુનાંચે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને યે દુઆ ફરમાઈ :

"અય અલ્લાહ! મુઝે ઈલ્મ દેકર ગિના અતા ફરમાઈયે ઔર હિલ્મકી ઝીનત અતા ફરમાઈયે."

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ હદીસ નં. ૩૬૬૩)

યાની વકાર દેકર આરાસ્તા ફરમા દીજિયે. આદમીકે પાસ ઈલ્મ હો ઔર હિલ્મ ન હો, બુર્દબારી ન હો તો ફિર ઈલ્મકે બાવજૂદ આદમીમેં આરાસ્તગી ઔર ઝીનત નહીં આ સકતી.

ઈસ તરીકે પર ચલનેકે લિયે ઔર અપને નફસકો કાબૂમેં કરનેકે લિયે પેહલા કદમ યે હૈ કે ગુસ્સા ન કરો. ઈસ લિયે ફરમાયા "લા તગ્ઝબ" યેહી પેહલા સબક હૈ ઔર યેહી મુખ્તસર નસીહત હૈ ઔર યેહી અલ્લાહ તઆલાકે ગઝબસે બચનેકા તરીકા ભી હૈ.

ગુસ્સાસે બચનેકી તદબીરેં

ઔર સિર્ફ યે નહીં હૈ કે હુકમ દે દિયા કે ગુસ્સા ન કરો, બલ્કે ગુસ્સાસે બચનેકી તદબીર કુરઆને કરીમને ભી બતાઈ, ઔર જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ભી બતલાઈ, ઉસ તદબીરકે ઝરીઆ ગુસ્સાકો દબાનેકી મશ્ક કી જાતી હૈ. પેહલી બાત યે હૈ કે ગૈર ઈખ્તિયારી તૌર પર જો ગુસ્સા આ જાતા હૈ, ઔર તબીઅતમેં એક

જોશ પૈદા હો જાતા હૈ, ઉસ ગૈર ઈખ્તિયાર જોશ પર અલ્લાહ તઆલાકે યહાં કોઈ પકડ નહીં. ઈસ લિયે કે વો ઈન્સાનકે ઈખ્તિયારસે બાહિર હૈ. લેકિન તબીઅતમેં જો હેજાન ઔર ઓટન પૈદા હુઈ જો જોશ આયા. ઉસ જોશકો અપની હદકે અંદર રખ્ખે, ઔર ઉસકા અસર અપને કિસી ફઅલ પર ન આને દે. મસલન કિસી પર ગુસ્સા આયા, ઔર દિલમેં ઓટન પૈદા હુઈ તો યે કોઈ ગુનાહકી બાત નહીં. લેકિન અગર ઉસ ગુસ્સેકે નતીજેમેં કિસીકો માર દિયાં, યા કિસીકો ડાંટ દિયા, યા બુરા ભલા કેહ દિયા તો ગોયા કે ઉસ ગુસ્સેકે તકાઝે પર અમલ કર લિયા. અબ ઉસ પર પકડ હો જાએગી ઔર યે ગુનાહ હૈ.

ગુસ્સાકે વક્ત "અઊઝુબિલ્લાહ" પઢ્હો

લિહાઝા જબ કભી દિલમેં યે હેજાન (જોશ) ઔર ઓટન પૈદા હો તો પેહલા કામ વો કરો જિસકો અલ્લાહ તઆલાને કુરઆને કરીમકે અંદર તલકીન ફરમાયા. ચુનાંચે ફરમાયા :

વઈમ્મા યન્ઝગન્ન-ક મિનશ્શૈતાનિ નઝ્ગુન્ ફસ્તઈઝ્ બિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ. (સૂ. અઅ્રાફ-૨૦૦)

યાની જબ તુમહેં શયતાન કોઈ કચૂકે લગાએ તો શયતાન મરદૂદસે અલ્લાહકી પનાહ માંગો ઔર "અઊઝુબિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ" પઢ્હો. અય અલ્લાહ! મૈં શયતાન મરદૂદસે આપકી પનાહ માંગતા હૂં. ઈસ લિયે કે શયતાનને અપના કચૂકા લગાયા. લેકિન તુમને અલ્લાહસે પનાહ માંગ લી તો અબ ઈન્શા અલ્લાહ ઉસ ગુસ્સેકે બુરે નતાઈજસે અલ્લાહ તઆલા તુમહારી હિફાઝત ફરમાએંગે. લિહાઝા ઈસ બાતકી આદત ડાલ લો કે જબ

ગુસ્સા આએ તો ફૌરન "અઊઝુબિલ્લાહ" પળ્હ લો. યે કોઈ મુશ્કિલ કામ નહીં. ઝરાસે ધ્યાન ઔર મશક્કતકી ઝરૂરત હૈ.

ગુસ્સાકે વક્ત બૈઠ જાઓ યા લેટ જાઓ

ગુસ્સાકે વક્ત દૂસરા કામ વો કરો જિસકી હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને તલકીન ફરમાઈ, ઔર યે બળા અજીબો ગરીબ ઔર નફ્સિયાતી કામ હૈ. ફરમાયા કે જબ તબીઅતમેં ગુસ્સેકી તેઝી હો તો ઉસ વક્ત અગર તુમ ખળે હો તો બૈઠ જાઓ, ઔર અગર ફિર ભી ગુસ્સામેં કમી ન આએ તો લેટ જાઓ, ક્યૂંકે ગુસ્સેકી ખાસિયત યે હૈ કે ઉપર દિમાગકી તરફ ચળ્હતા હૈ, ઔર જબ ગુસ્સાકા ગલ્બા હોતા હૈ તો ઈન્સાન ઉપરકી તરફ ઉઠતા હૈ. ચુનાંચે આપને દેખા હોગા કે ગુસ્સાકે વક્ત અગર ઈન્સાન લેટા હુવા હોગા તો ઉઠકર બૈઠ જાએગા. અગર બૈઠા હોગા તો ખળા હો જાએગા. ઈસ લિયે ઉસકો ખતમ કરનેકી તદબીર યે બતાઈ કે તુમ ઉસકા ઉલટા કામ કરો. લિહાઝા અગર ગુસ્સાકે વક્ત ખળે હો તો બૈઠ જાઓ, ઔર બૈઠે હો તો લેટ જાઓ, ઔર અપને આપકો નિચલી હાલત પર લે આઓ. યે તદબીર હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને બયાન ફરમાઈ. ઈસ લિયે કે આપ જાનતે હૈં કે યે લોગ ગુસ્સેકે નતીજેમેં ન જાને કિસ મુસીબતકે અંદર મુબ્તલા હો જાએંગે. ઈસ લિયે આપને યે તદબીર બતાઈ.

(અબૂ દાઊદ)

એક રિવાયતમેં યે ભી આયા હૈ કે આદમી ઉસ વક્ત ઠંડા પાની પી લે.

ગુસ્સાકે વક્ત અલ્લાહકી કુદરતકો સોચે

એક તદબીર યે હૈ કે આદમી ઉસ વક્ત યે સોચે કે જિસ તરહકા ગુસ્સા મૈં ઈસ આદમી પર કરના ચાહતા હૂં. અગર અલ્લાહ તઆલા મુઝ પર ઈસ તરહકા ગુસ્સા કર દે તો ફિર ઉસ વક્ત મેરા ક્યા હાલ હોગા. હદીસ શરીફમેં આતા હૈ કે એક મરતબા હુઝૂર (સ.અ.વ.) તશરીફ લે જા રહે થે. આપને દેખા કે હઝરત સિદ્દીકે અકબર (રદિ.) અપને ગુલામ પર ગુસ્સા કર રહે હૈં, ઔર બુરા ભલા કેહ રહે હૈં, એક રિવાયતમેં હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ઉસ વક્ત ઉનસે ફરમાયા. યાદ રખ્ખો, તુમહેં જિતની કુદરત ઔર ઈખ્તિયાર ઈસ ગુલામ પર હાસિલ હૈ. ઉસસે કહીં ઝિયાદા કુદરત ઔર ઈખ્તિયાર અલ્લાહ તઆલાકો તુમ પર હાસિલ હૈ. તુમ અપને ઈખ્તિયારકો ઈસ્તેમાલ કરકે ઉસકો તકલીફ પહોંચા રહે હો તો અલ્લાહ તઆલાકો ઉસસે ઝિયાદા ઈખ્તિયાર તુમ પર હાસિલ હૈ.

અલ્લાહ તઆલાકા હિલ્મ

અલ્લાહ તઆલાકા હિલ્મ તો દેખો કે કિસ તરહ ખુલેઆમ ઉનકી નાફરમાનિયાં હો રહી હૈં. કુફ્ર કિયા જા રહા હૈ. શિર્ક કિયા જા રહા હૈ. ઉનકે વુજૂદ તકકા ઈન્કાર કિયા જા રહા હૈ. ઉસકે બાવજૂદ ફિર ભી ઉન સબકો રિઝક દે રહે હૈં. બલ્કે અપને બાઝ નાફરમાનોં પર દુનિયાવી દૌલતકે અંબાર લગા દિયે હૈં, ઉનકે હિલ્મકા તો ક્યા ઠિકાના હૈ. ઈસ લિયે ફરમાયા. **તખલ્લકૂ બિઅખ્લાકિલ્લાહિ.** અલ્લાહકે અખ્લાક અપને અંદર પૈદા કરનેકી કોશિશ કરો. ઔર યે [illegible] કે જબ અલ્લાહ તઆલા અપને ગુસ્સેકો અપને બંદોં પર

ઈસ્તેમાલ નહીં ફરમાતે ઔર મુઝ પર અપના ગુસ્સા ઈસ્તેમાલ નહીં ફરમા રહે હૈં તો મૈં અપને માતહતોં પર ગુસ્સા ક્યૂં ઈસ્તેમાલ કરૂં.

હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક (રદિ.) કા ગુલામકો ડાંટના

એક ઔર રિવાયતમેં હૈ કે જબ આપ (સ.અ.વ.) ને હઝરત સિદ્દીકે અકબર (રદિ.) કો દેખા કે વો અપને ગુલામકો બુરા ભલા કેહ રહે હૈં તો આપને ઉનકો ખિતાબ કરતે હુએ ફરમાયા :

લઅ્આની-ન વ સિદ્દીકી-ન કલ્લા વ રબ્બિલકઅ્બતિ.

યાની એક તરફ આપ ગુલામકો લાનત મલામત ભી કરેં ઔર દૂસરી તરફ "સિદ્દીક" ભી બન જાએં. રબ્બે કાબાકી કસમ ઐસા નહીં હો સકતા. યાની આપકા મકામ તો "સિદ્દીકિયત" કા મકામ હૈ, ઔર સિદ્દીકિયતકે સાથ યે ચીઝ જમા નહીં હો સકતી. ઈસ તરીકેસે આપ (સ.અ.વ.) ને ઉનકો ગુસ્સા કરનેસે મના ફરમાયા. લિહાઝા જબ દૂસરે પર ગુસ્સા આએ તો યે તસવ્વુર કર લો કે જિતના કાબૂ ઔર કુદરત મુઝે ઈસ બંદે પર હાસિલ હૈ ઉસસે ઝિયાદા કુદરત અલ્લાહ તઆલાકો મુઝ પર હાસિલ હૈ. અગર અલ્લાહ તઆલા મેરી પકડ ફરમા લેં તો મેરા કહાં ઠિકાના હોગા. બહરહાલ ગુસ્સાકો દબાનેકી યે મુખ્તલિફ તદબીરેં હૈં જો કુરઆને કરીમને ઔર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી સુન્નતને હમેં બતાઈં.

શુરૂમેં ગુસ્સાકો બિલકુલ દબા દો

શુરૂમેં જબ ઈન્સાન અપને અખ્લાકકી ઈસ્લાહ કરના શુરૂ કરે

તો ઉસ વક્ત હક-નાહકકી ફિકર ભી ન કરે. યાની બાઝ મૌકે ઐસે હોતે હૈં કે વહાં પર ગુસ્સા કરના જાઈઝ ઔર બરહક હોતા હૈ, લેકિન એક મુબ્તદીકો જો અપને નફસકી ઈસ્લાહ કરના શુરૂ કર રહા હો. ઉસકો ચાહિયે હક ઔર નાહકકી તફરીક કિયે બગૈર હર મૌકા પર ગુસ્સાકો દબાએ. તાકે રફતા રફતા યે માદ્દએ ખબીસા એ'તિદાલ પર આ જાએ. અગર એક મરતબા ઉસકો દબા દિયા જાએ ઔર ઉસકા ઝહર નિકાલ દિયા જાએ તો ઉસકે બાદ જબ ઉસ ગુસ્સેકો ઈસ્તેમાલ કિયા જાએગા તો ફિર ઈન્શા અલ્લાહ સહીહ જગહ પર ઈસ્તેમાલ કિયા જાએગા, લેકિન શુરૂ શુરૂમેં કિસી ભી મૌકા પર ગુસ્સા ન કરો. ચાહે તુમકો યે માલૂમ હો કે યહાં ગુસ્સા કરનેકા મુઝે હક હૈ, ફિર ભી ન કરો. ઔર જબ યે ગુસ્સા કાબૂમેં આ જાએ તો ફિર અગર ગુસ્સા કિયા જાએગા તો વો ગુસ્સા હદકે અંદર રેહતા હૈ હદસે આગે નહીં બઢ્હતા ઔર એ'તિદાલસે આગે નહીં બઢ્હતા.

ગુસ્સામેં એ'તિદાલ

બાઝ ઔકાત ગુસ્સાકી ઝરૂરત પેશ આતી હૈ. ખાસ તૌર પર જો લોગ અપને ઝેરે તરબિયત હૈં. મસલન બાપકો અપની ઔલાદ પર ગુસ્સા કરનેકી ઝરૂરત પેશ આતી હૈ. ઉસ્તાદકો અપને શાગિર્દોં પર, શેખકો અપને મુરીદોં પર ઉનકી ઈસ્લાહકે ખાતિર ગુસ્સા કરના પડતા હૈ. લેકિન જિતના ગુસ્સા કરનેકી ઝરૂરત હૈં ઉતનાહી ગુસ્સા કરના ચાહિયે. ઝરૂરતસે આગે નહીં બઢ્હના ચાહિયે. ઈસ લિયે કે અગર આદમી ઝરૂરતસે આગે બઢ્હેગા તો ઉસમેં અપની નફસાનિયત શામિલ હો જાએગી ઔર ઉસકે નતીજેમેં વો ગુનેહગાર ભી હોગા, ઔર ઉસમેં બે બરકતી શામિલ હો જાએગી.

અલ્લાહવાલોંકે મુખ્તલિફ મિઝાજી રંગ

અકસર ઔલિયા અલ્લાહકે બારેમેં તો આપને સુના હોગા કે વો અપને તમામ તઅલ્લુક વાલોંકે સાથ શફકત ઔર મુહબ્બતકા બરતાવ કરતે હૈં. ગુસ્સા વગૈરહ નહીં કરતે. લેકિન અલ્લાહવાલોંકે રંગ મુખ્તલિફ હોતે હૈં. કિસી પર ગલ્બા રહમતકા હોતા હૈ તો વો રહમત ઔર શફકત હીકે ઝરીઆ અપને તઅલ્લુક વાલોંકા ઈલાજ કરતે રેહતે હૈં. ઔર કિસી પર જલાલકા ગલ્બા હોતા હૈ. વો ઉસ જલાલકે ઝરીઆ ઈલાજ કરતે હૈં, લેકિન વો જલાલ કાબૂમેં રેહતા હૈ. વો હદસે મુતજાવિઝ નહીં હોતા. યે જો મશહૂર હોતા હૈ કે ફલાં બુઝુર્ગ બળે જલાલી બુઝુર્ગ થે, તો જલાલી હોનેકા યે મતલબ નહીં હૈ કે વો મૌકા બે મૌકા હર વકત ગુસ્સા કરતે થે, ઔર હદસે ઝિયાદા ગુસ્સા કરતે થે, બલ્કે જિસ વક્ત જિતના ગુસ્સા કરનેકા હક થા ઔર તરબિયતે બાતિનીકે લિયે ઉસકી ઝરૂરત સમઝતે થે ઉસકે મુતાબિક વો ગુસ્સા કરતે થે. ચુનાંચે હમારે બુઝુર્ગ હઝરત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.) કે બારેમેં યે બાત મશ્હૂર હૈ કે વો બળે જલાલી બુઝુર્ગ થે. ફારૂકી થે. યાની હઝરત ઉમર ફારૂક (રદિ.) કી ઔલાદમેંસે થે, ઈસ લિયે તબીઅતમેં ગૈરત ભી થી. લેકિન ઝેરે તરબિયત લોગોંકે લિયે કભી ભી ગુસ્સા અપની હદસે મુતજાવિઝ નહીં હોતા થા ઔર આમ હાલાતમેં હિલ્મ ઔર તહમ્મુલકા મઆમલા ભી રેહતા થા.

ગુસ્સાકે વક્ત મત ડાંટો

આપ ફરમાયા કરતે થે કે મૈં દૂસરોંકો ભી યે તલ્કીન કરતા હૂં.

ઔર ખૂદ મેરા અમલ ભી યે હૈ કે જો આદમી મેરે ઝેરે તરબિયત હૈ, ઉસ પર તો મૈં ગુસ્સા કર લેતા હૂં, લેકિન જો શખ્સ મેરે ઝેરે તરબિયત નહીં હૈ. ઉસકે ઉપર કભી ગુસ્સા નહીં કરતા હૂં, ઔર ફરમાતે થે કે "જિસ વક્ત તબીઅતમેં ગુસ્સા હો ઉસ વક્ત મત ડાંટો. બલ્કે ઉસ વક્ત ખામોશ હો જાઓ, ફિર જબ ગુસ્સા ઠંડા હો જાએ ઉસ વક્ત બનાવટી ગુસ્સા પૈદા કરકે ફિર ડાંટો. ઈસ લિયે કે બનાવટી ગુસ્સા કભી હદસે નહીં નિકલેગા, ઔર ઈશ્તિઆલકી મૌજૂદગીમેં ગુસ્સા કરોગે તો હદસે મુતજાવિઝ હો જાઓગે." આપ ફરમાયા કરતે થે કે "અલ્હમ્દુલિલ્લાહ, જબ મૈં કિસીકો ઉસકી ઈસ્લાહકે લિયે સઝા ભી દે રહા હોતા હૂં તો ઠીક સઝા દેનેકે વક્ત ભી ઝહનમેં યે બાત રેહતી હૈ કે ઉસકા દરજા મુઝસે બળ્હા હુવા હૈ ઔર યે મુઝસે અફઝલ હૈ. મૈં તો અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે ઈસ કામ પર મામૂર હૂં ઈસ લિયે યે કામ કર રહા હૂં." ફિર ઉસકી મિસાલ દેતે હુએ ફરમાયા કે "જૈસે અગર બાદશાહ અપને શેહઝાદેકી કિસી નામુનાસિબ બાત પર ખફા હોકર જલ્લાદકો હુકમ દે કે ઈસ શેહઝાદેકો કોડે લગાઓ, તો અબ વો જલ્લાદ બાદશાહકે હુકમ પર શેહઝાદેકો કોડે તો મારેગા, લેકિન મારતે વક્ત ભી જલ્લાદ યે સમઝ રહા હોગા કે યે શેહઝાદા હૈ. મૈં જલ્લાદ હૂં. ઉસકા દરજા બુલંદ હૈ. લેકિન એક હુકમકે ખાતિર મજબૂરન ઉસકો કોડે માર રહા હૂં." ફિર ફરમાયા કે અલ્હમ્દુલિલ્લાહ, ઐન ગુસ્સાકે વક્ત ભી યે ધ્યાન મેરે દિલસે જાતા નહીં હૈ કે ઉસકા દરજા બુલંદ હૈ, લેકિન ઝરૂરતકે તહત કે અલ્લાહ તઆલાને યે ફરીઝા મુઝ પર ડાલા હૈ ઈસ લિયે મૈં ઉસકો ડાંટ રહા હૂં યા સઝા દે રહા હૂં.

ફરમાયા કરતે થે યે કે મૈં એક તરફ તો ઉસસે બાઝપુર્સ ઔર મુઆખઝા કર રહા હોતા હૂં ઔર ડાંટ ડપટ કર રહા હોતા હૂં,

લેકિન સાથ સાથ દિલમેં યે દુઆ કરતા હૂં કે યા અલ્લાહ! જિસ તરહ મૈં ઈસસે મુઆખઝા કર રહા હૂં. આખિરતમેં આપ મુઝસે મુઆખઝા મત ફરમાઈયેગા, ઔર જિસ તરહ મૈં ઈસકો ડાંટ રહા હૂં. યા અલ્લાહ! કયામતકે રોઝ મેરે સાથ ઐસા મઆમલા ન ફરમાઈયેગા, ક્યૂંકે મૈં જો કુછ કર રહા હૂં આપકે હુકમકે તહત કર રહા હૂં. બહરહાલ, ઈસ્લાહ વ તરબિયતકી ઝરૂરતોંકે મવાકેઅ પર ઈન રિઆયતોંકે સાથ આપકા ગુસ્સા થા. લોગોંને વૈસે હી મશહૂર કર દિયા કે આપ બળે જલાલી બુઝુર્ગ થે.

હઝરત થાનવી (રહ.) કા વાકિઆ

હઝરત થાનવી (રહ.) કે એક પુરાને ખાદિમ ભાઈ નિયાઝ સાહબ મરહૂમ થે. ખાનકાહ થાનાભવનમેં હઝરતકે પાસ રહા કરતે થે. ચૂંકે બહોત મુદ્દતસે હઝરતે વાલાકી ખિદમત કર રહે થે. ઈસ લિયે તબીઅતમેં થોડાસા નાઝ ભી પૈદા હો ગયા થા. એક મરતબા કિસીને હઝરતકે પાસ આકર ઉનકી શિકાયત કી કે યે ભાઈ નિયાઝ સાહબ બળે મુંહ ચળ્હ ગએ હૈં, ઔર બાઝ ઔકાત લોગોંકો ડાંટ દેતે હૈં. હઝરતે વાલાકો ફિકર હુઈ કે ખાનકાહમેં આનેવાલે લોગોંકો ઈસ તરહ નાહક ડાંટના તો બુરી બાત હૈ. ચુનાંચે આપને ઉનકો બુલાકર ઉનસે કહા, મિયાં નિયાઝ! યે ક્યા હરકત હૈ કે તુમ હર એકકો ડાંટતે ફિરતે હો! ભાઈ નિયાઝ સાહબકે મુંહસે યે જુમ્લા નિકલા કે "હઝરત જી! ઝૂઠ મત બોલો! અલ્લાહસે ડરો" બઝાહિર ભાઈ નિયાઝ સાહબ યે કેહના ચાહ રહે થે કે જિન લોગોંને આપસે મેરી શિકાયત કી હૈ કે મૈં લોગોંકો ડાંટતા ફિરતા હૂં, વો લોગ ઝૂઠ ન બોલેં, અલ્લાહસે ડરેં. લેકિન ઉનકે મુંહસે નિકલ ગયા કે "ઝૂઠ ન

બોલો, અલ્લાહસે ડરો" દેખિયે, એક નોકર અપને આકાસે કેહ રહા હૈ કે "ઝૂઠ ન બોલો, અલ્લાહસે ડરો" ઐસે મૌકા પર વો નોકર ઔર ઝિયાદા સઝાકા ઔર ડાંટકા મુસ્તહિક હોના ચાહિયે, લેકિન હઝરત થાનવી (રહ.) ને જૈસે હી યે અલ્ફાઝ સુને ફૌરન નઝર નીચે કી, ઔર "અસ્તગ્ફિરૂલ્લાહ, અસ્તગ્ફિરૂલ્લાહ" કેહતે હુએ વહાંસે ચલે ગએ.

બાત દર અસલ યે હુઈ કે ઉનકે ઉસ કેહનેસે હઝરતે વાલાકો યે તમ્બીહ હુઈ કે મૈંને એક તરફી બાત સુનકર ઉનકો ડાંટના શુરૂ કર દિયા. એક આદમીને ઉનકે બારેમેં ખબર દી થી કે યે ઐસા કરતે હૈં, ઔર ખુદ ઉનસે યે નહીં પૂછા કે અસલ વાકિઆ ક્યા થા, ઔર સિર્ફ ઈસ ખબર પર મૈંને ઉનકો ડાંટના શુરૂ કર દિયા, યે બાત મૈંને ઠીક નહીં કી. ઈસ લિયે ફૌરન "અસ્તગ્ફિરૂલ્લાહ" કેહકર વહાંસે ચલે ગએ. ઐસે શખ્સકે બારેમેં યે કહા જાતા હૈ કે વો જલાલી બુઝુર્ગ થે ઔર લોગોંકો બળી ડાંટ ડપટ કિયા કરતે થે.

ડાંટ ડપટકે વક્ત ઉસકી રિઆયત કરેં

મેરે વાલિદ માજિદ હઝરત મૌલાના મુફ્તી મુહમ્મદ શફીઅ સાહબ (રહ.) ફરમાયા કરતે થે કે હકીકતમેં હમને હઝરત થાનવી (રહ.) કે યહાં સિવાએ શફકત ઔર મુહબ્બતકે કુછ દેખા હી નહીં. અલબત્તા બાઝ ઔકાત લોગોંકી ઈસ્લાહકે લિયે ડાંટ ડપટકી ઝરૂરત પડતી થી તો વો ભી ઈન રિઆયતોંકે સાથ કરતે થે. બહરહાલ અગર કોઈ છોટા હૈ ઔર ઉસકો ડાંટનેકી ઝરૂરત પેશ આએ તો આદમીકો ઈન બાતોંકી રિઆયત કરની ચાહિયે. મસલન સબસે પહલે ઈસ બાતકા ખ્યાલ રખ્ખે કે ઈસ ડાંટ ડપટસે અપના ગુસ્સા

નિકલના મકસૂદ ન હો, બલ્કે અસલ મકસૂદ ઉસકી ઈસ્લાહ ઔર ઉસકી તરબિયત હો. જિસકા તરીકા હઝરત થાનવી (રહ.) ને યે બતા દિયા કે જોશકે વક્ત કોઈ ઈકદામ મત કરો, બલ્કે જબ જોશ ઠંડા હો જાએ ઉસકે બાદ સોચ સમઝકર જિતના ગુસ્સા કરનેકી ઝરૂરત હૈ બનાવટી ગુસ્સા પૈદા કરકે ઉતના હી ગુસ્સા કરો, ન ઉસસે કમ હો ઔર ન ઉસસે ઝિયાદા હો, લેકિન અગર જોશકી હાલતમેં ગુસ્સા પર અમલ કર લિયા તો ગુસ્સા કાબૂસે બાહિર હો જાએગા ઔર તુમસે ઝિયાદતી હો જાએગી.

ગુસ્સાકી જાઈઝ જગહ

અબ દેખના યે હૈ કે ગુસ્સાકા સહીહ મહલ ઔર સહીહ જગહ ક્યા હૈ? ગુસ્સા કરનેકા સબસે પેહલા મહલ ઔર સહીહ જગહ અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાની ઔર ગુનાહ હૈં. ઈન ચીઝોંસે ઈન્સાન નફરત કરે ઔર ઈન ચીઝોંકો દૂર કરનેકે લિયે જિતના ગુસ્સા દરકાર હૈ ઉતના ગુસ્સા ઈન્સાન ઈસ્તેમાલ કરે, યે ગુસ્સાકા પેહલા મૌકા હૈ.

કામિલ ઈમાનકી ચાર અલામતેં

એક હદીસમેં જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા :

મન્ અઅ્તા લિલ્લાહિ, વ મ-ન-અ લિલ્લાહિ, વ અહબ્બ લિલ્લાહિ વ અબ્ગદ લિલ્લાહિ ફકદિસ્તક મ-લ ઈમાનુહૂ.

(તિરમિઝી, અબવાબે સિફતુલ કિયામત, બાબ નં. ૬૧)

યાની જો શખ્સ કિસીકો કુછ દે તો અલ્લાહકે લિયે દે, ઔર અગર કિસીકો કિસી ચીઝસે રોકે ઔર મના કરે તો અલ્લાહકે લિયે મના કરે, ઔર અગર કિસીસે મુહબ્બત કરે તો અલ્લાહકે લિયે કરે, ઔર અગર કિસીસે બુગ્ઝ રખ્ખે તો અલ્લાહકે લિયે રખ્ખે, તો ઉસકા ઈમાન કામિલ હૈ. હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઐસે શખ્સકે ઈમાન કામિલ હોનેકી ગવાહી દી હૈ.

પેહલી અલામત

ઈસ હદીસમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ચાર ચીઝેં ઈમાનકે કમાલકી અલામત બતાઈ. પેહલી અલામત યે હૈ કે જબ દે તો અલ્લાહકે લિયે દે. ઉસકા મતલબ યે હૈ કે અગર કિસી નેકીકે મૌકા પર કુછ ખર્ચ કર રહા હૈ તો વો ખર્ચ કરના અલ્લાહકે લિયે હો. આદમી અપની ઝરૂરિયાતમેં ભી ખર્ચ કરતા હૈ. બાલ બચ્ચોં પર ભી ખર્ચ કરતા હૈ. સદકા ખૈરાત ભી કરતા હૈ. ઈન તમામ મવાકેઅ પર ખર્ચ કરતે વક્ત અલ્લાહકો રાઝી કરનેકી નિય્યત હો. સદકા ખૈરાતમેં આદમી યે નિય્યત કરે કે યે સદકા મૈં ઈસ લિયે દે રહા હૂં તાકે અલ્લાહ તઆલા રાઝી હો જાએં ઔર અપને ફઝલો કરમસે ઈસકા સવાબ મુઝે અતા ફરમાએં. ઔર સદકા દેનેસે એહસાન જતલાના યા નામ વ નમૂદ ઔર દિખાવા મકસૂદ ન હો તો ઉસ વક્ત યે સદકા દેના અલ્લાહકે લિયે હોગા.

દૂસરી અલામત

દૂસરી અલામત યે હૈ કે "મનઅ લિલ્લાહિ" યાની અગર

રોકે તો અલ્લાહકે લિયે રોકે. મસલન કિસી જગહ પર કિસી મૌકા પર પૈસા ખર્ચ કરનેસે બચાયા. વો બચાના ભી અલ્લાહકે લિયે હો. ઈસ લિયે કે અલ્લાહ ઔર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ફુઝૂલ ખર્ચી મત કરો, તો અબ ફુઝૂલ ખર્ચીસે બચનેકે લિયે મૈં અપના પૈસા બચા રહા હૂં. યે રોકના ભી અલ્લાહકે લિયે હો ગયા. યે ભી ઈમાનકી અલામત હૈ.

તીસરી ઔર ચોથી અલામત

તીસરી અલામત યે હૈ કે "વ અહબ્બ લિલ્લાહ" યાની અગર કિસીસે મુહબ્બત કરે તો વો ભી અલ્લાહકે લિયે કરે. મસલન કિસી અલ્લાહવાલેસે જો મુહબ્બત હો જાતી હૈ તો યે મુહબ્બત પૈસા કમાનેકે લિયે નહીં હોતી, બલ્કે ઉનસે મુહબ્બત ઈસ લિયે હોતી હૈ કે ઉનસે તઅલ્લુક રખ્ખેંગે તો હમારા દીની ફાઈદા હોગા, ઔર અલ્લાહ તઆલા રાઝી હો જાએંગે. યે મુહબ્બત સિર્ફ અલ્લાહકે લિયે હૈ, ઔર ઈમાનકી અલામત હૈ. ઈસી તરહ ઉસકી હર મુહબ્બત રઝાએ ઈલાહીકે ખાતિર હો.

ચોથી અલામત યે હૈ કે "વ અબ્ગદ લિલ્લાહ" યાની બુગ્ઝ ઔર ગુસ્સા ભી અલ્લાહકે લિયે હો. જિસ આદમી પર ગુસ્સા હૈ યા જિસ આદમીસે બુગ્ઝ હૈ વો ઉસકી ઝાતસે નહીં હૈ, બલ્કે ઉસકે કિસી બુરે અમલસે હૈ, યા ઉસકી કિસી ઐસી બાતસે હૈ જો માલિકે હકીકીકી નારાઝગીકા સબબ હૈ, તો યે ગુસ્સા ઔર નારાઝગી અલ્લાહ તઆલા હી કે લિયે હૈ ઔર ગુસ્સા કરનેકા એક જાઈઝ મહલ યે હૈ.

ઝાતસે નફરત ન કરેં

ઈસ લિયે બુઝુર્ગોંને એક બાત ફરમાઈ હૈ જો હમેશા યાદ રખનેકી હૈ. વો યે કે નફરત ઔર બુગ્ઝ કાફિરસે નહીં બલ્કે ઉસકે "કુફ્ર" સે હૈ. "ફાસિક" સે બુગ્ઝ નહીં બલ્કે ઉસકે "ફિસ્ક" સે બુગ્ઝ હૈ. નફરત ઔર બુગ્ઝ ગુનેહગારસે નહીં બલ્કે ઉસકે ગુનાહસે હૈ જો આદમી ફિસ્કો ફુજૂર ઔર ગુનાહકે અંદર મુબ્તલા હૈ. ઉસકી ઝાત ગુસ્સાકા મહલ નહીં હૈ બલ્કે ઉસકા કામ ગુસ્સાકા મહલ હૈ. ઈસ લિયે કે ઝાત તો કાબિલે રહમ હૈ. વો બેચારા બીમાર હૈ. કુફ્રકી બીમારીમેં મુબ્તલા હૈ. ફિસ્કકી બીમારીમેં મુબ્તલા હૈ ઔર નફરત બીમારસે નહીં હોતી બલ્કે બીમારીસે હોતી હૈ. ઈસ લિયે કે અગર બીમારસે નફરત કરોગે તો ફિર ઉસકી કૌન દેખભાલ કરેગા? લિહાઝા ફિસ્કો ફુજૂરસે ઔર કુફ્રસે નફરત હોગી. ઉસકી ઝાતસે નહીં હોગી. યેહી વજહ હૈ કે અગર ઉસકી ઝાત ફિસ્કો ફુજૂરસે બાઝ આ જાએ તો વો ઝાત ગલે લગાનેકે લાઈક હૈ. ઈસ લિયે કે ઝાતકે એતિબારસે ઉસસે કોઈ લડાઈ ઔર કોઈ ઝિદ નહીં.

હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા તર્ઝે અમલ

હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે અમલકો દેખિયે. વો ઝાત જિસને આપ (સ.અ.વ.) કે મહબૂબ ચચા હઝરત હમઝા (રદિ.) કા કલેજા નિકાલકર કચ્ચા ચબાયા. યાની હઝરત હિન્દા ઔર જો ઉસકે સબબ બને. યાની હઝરત વેહશી (રદિ.). જબ યે દોનોં ઈસ્લામકે દાઈરેમેં દાખિલ હો ગએ ઔર ઈસ્લામ કબૂલ કર લિયા તો અબ વો આપ (સ.અ.વ.) કે ઈસ્લામી બહન ઔર ભાઈ બન

ગએ. આજ હઝરત વેહશીકે નામકે સાથ "રદિયલ્લાહુ અન્હૂ" કેહતે હૈં. હિન્દા જિન્હોંને કલેજા ચબાયા થા. આજ ઉનકે નામકે સાથ "રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા" કહા જાતા હૈ. બાત અસલ યે થી કે ઉનકી ઝાતસે કોઈ નફરત નહીં થી, બલ્કે ઉનકે કામ ઔર ઉનકે એતિકાદસે નફરત થી, ઔર જબ વો બુરા કામ ઔર બુરા એ'તિકાદ ખતમ હો ગયા, તો અબ ઉનસે નફરતકા સવાલ હી પૈદા નહીં હોતા.

ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા (રહ.) કા એક વાકિઆ

હઝરત ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા (રહ.) ઔલિયા અલ્લાહમેં ઊંચા મકામ રખતે હૈં. ઉનકે ઝમાનેમેં એક બળે આલિમ ઔર ફકીહ મૌલાના હકીમ ઝિયાઉદ્દીન સાહબ (રહ.) મૌજૂદ થે. હઝરત ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા (રહ.) બહૈસિયત "સૂફી" કે મશ્હૂર થે, ઔર યે બળે આલિમ "મુફ્તી ઔર ફકીહ" કી હૈસિયતસે મશ્હૂર થે, ઔર હઝરત ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા (રહ.) "સિમાઅ" કો જાઈઝ કેહતે થે. બહોતસે સૂફિયાકે યહાં સિમાઅકા રિવાજ થા. "સિમાઅ" કા મતલબ હૈ કે મોસીકીકે આલાતકે બગૈર હમ્દો નઅત વગૈરહકે ઉમદા મઝામીનકે ઈરશાદ તરન્નુમસે યા બગૈર તરન્નુમકે મહઝ ખૂશ આવાઝીસે કિસીકા પઢના ઔર દૂસરોંકા ઉસે ખૂશ અકીદગી ઔર મુહબ્બતસે સુનના. બાઝ સૂફિયા ઈસકી ઈજાઝત દેતે થે ઔર બહોતસે ફુકહા ઔર મુફ્તી હઝરાત ઈસ સિમાઅકો ભી જાઈઝ નહીં કેહતે થે બલ્કે "બિદઅત" કરાર દેતે થે. ચુનાંચે ઉનકે ઝમાનેકે મૌલાના હકીમ ઝિયાઉદ્દીન સાહબને

ભી "સિમાઅ" કે નાજાઈઝ હોનેકા ફતવા દિયા થા ઔર હઝરત નિઝામુદ્દીન ઔલિયા (રહ.) "સિમાઅ" સુનતે થે.

જબ મૌલાના હકીમ ઝિયાઉદ્દીન સાહબ (રહ.) કી વફાતકા વક્ત કરીબ આયા તો હઝરત ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા (રહ.) ઉનકી ઈયાદત ઔર મિઝાજ પુરસીકે લિયે તશરીફ લે ગએ, ઔર યે ઈત્તિલાઅ કરાઈ કે જાકર હકીમ ઝિયાઉદ્દીન સાહબસે અર્ઝ કિયા જાએ કે નિઝામુદ્દીન મિઝાજ પુરસીકે લિયે હાઝિર હુવા હૈ. અંદરસે હકીમ ઝિયાઉદ્દીન સાહબને જવાબ ભેજવાયા કે ઉનકો બાહિર રોક દેં, મૈં મરનેકે વક્ત કિસી બિદઅતીકી સૂરત દેખના નહીં ચાહતા. ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા (રહ.) ને જવાબ ભેજવાયા કે ઉનસે અર્ઝ કર દો કે બિદઅતી, બિદઅતસે તૌબા કરનેકે લિયે હાઝિર હુવા હૈ. ઉસી વક્ત મૌલાના હકીમ ઝિયાઉદ્દીન સાહબ (રહ.) ને અપની પઘડી ભેજી કે ઉસે બિછાકર ખ્વાજા સાહબ ઉસકે ઉપર કદમ રખતે હુએ આએં ઔર જૂતેસે કદમ રખ્ખેં, નંગે પાંવ ન આએં. ખ્વાજા સાહબને પઘડીકો ઉઠાકર સર પર રખ્ખી કે યે મેરે લિયે દસ્તારે ફઝીલત હૈ. ઉસી શાનસે અંદર તશરીફ લે ગએ. આકર મુસાફહા કિયા ઔર બૈઠ ગએ ઔર હકીમ ઝિયાઉદ્દીન સાહબ (રહ.) કી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ. ફિર ખ્વાજા સાહબકી મૌજૂદગીમેં હકીમ ઝિયાઉદ્દીનકી વફાતકા વક્ત આ ગયા. ખ્વાજા સાહબને ફરમાયા કે અલ્હમ્દુલિલ્લાહ, હકીમ ઝિયાઉદ્દીન સાહબકો અલ્લાહ તઆલાને કબૂલ ફરમા લિયા હૈ કે દરજાતકી તરક્કીકે સાથ ઉનકા ઈન્તિકાલ હુવા. આપને દેખા કે અભી થોડી દેર પેહલે યે હાલત થી કે સૂરત દેખના ગવારા નહીં થી. લેકિન થોડી દેરકે બાદ યે ફરમાયા કે મેરી પઘડી પર પાંવ રખકર અંદર તશરીફ લાએં.

ગુસ્સા અલ્લાહકે લિયે હો

બહરહાલ જો બુગ્ઝ ઔર ગુસ્સા અલ્લાહકે લિયે હોતા હૈ વો કભી ઝાતી દુશ્મનિયાં પૈદા નહીં કરતા, ઔર વો અદાવતેં પૈદા નહીં કરતા, વો ફિતને પૈદા નહીં કરતા, ક્યૂંકે જિસ આદમીસે બુગ્ઝ કિયા જા રહા હૈ, જિસ પર ગુસ્સા કિયા જા રહા હૈ, વો ભી જાનતા હૈ કે ઉસકો મેરી ઝાતસે દુશ્મની નહીં હૈ બલ્કે મેરે ખાસ ફેઅલસે ઔર ખાસ હરકતસે હૈ. ઈસ વજહસે લોગ ઉસકી બાતકો બુરા નહીં માનતે. ઈસ લિયે કે જાનતે હૈં કે યે જો કુછ કેહ રહા હૈ અલ્લાહકે લિયે કેહ રહા હૈ. ઉસકો ફરમાતે હૈં.

મન્ અહબ્બ લિલ્લાહિ વ અબ્ગદ લિલ્લાહિ.

યાની જિસસે તઅલ્લુક ઔર મુહબ્બત હૈ તો વો ભી અલ્લાહકે લિયે હૈ, ઔર જિસસે બુગ્ઝ ઔર નફરત હૈ, તો વો ભી અલ્લાહકે લિયે હૈ. તો યે ગુસ્સાકા બેહતરીન મહલ હૈ. બશર્તેકિ યે ગુસ્સા શરઈ હદકે અંદર હો. અલ્લાહ તઆલા યે નેઅમત હમકો અતા ફરમા દે કે મુહબ્બત હો તો અલ્લાહકે લિયે હો, ગુસ્સા ઔર બુગ્ઝ હો તો વો અલ્લાહકે લિયે હો.

લેકિન યે ગુસ્સા ઐસા હોના ચાહિયે કે ઉસકે મુંહમેં લગામ પડી હુઈ હો કે જહાં અલ્લાહકે લિયે ગુસ્સા કરના હૈ વહાં તો હો, ઔર જહાં ગુસ્સા નહીં કરના હૈ વહાં લગામ ડાલકર ઉસકો રોક દો.

હઝરત અલી (રદિ.) કા વાકિઆ

હઝરત અલી (રદિ.) કો દેખિયે. એક યહૂદીને આપકે સામને હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી શાનમેં ગુસ્તાખીકા કલિમહ

કહ દિયા. અલ અયાઝુબિલ્લાહ. હઝરત અલી (રદિ.) કહાં બરદાશ્ત કર સકતે થે. ફૌરન ઉસકો પકડકર ઉપર ઉઠાયા ઔર ફિર ઝમીન પર પટખ દિયા ઔર ઉસકે સીને પર સવાર હો ગએ. યહૂદીને જબ યે દેખા કેં અબ મેરા કાબૂ તો ઉનકે ઉપર નહીં ચલ રહા હૈ. ઉસને લેટે લેટે હઝરત અલી (રદિ.) કે મુંહ પર થૂક દિયા. જૈસે કહાવત હૈ કે "ખિસયાની બિલ્લી ખમ્બા નોચે" લેકિન જૈસે હી ઉસ યહૂદીને થૂકા, આપ ફૌરન ઉસકો છોડકર અલગ હો ગએ. લોગોંને આપસે કહા કે હઝરત! ઉસને ઔર ઝિયાદા ગુસ્તાખીકા કામ કિયા કે આપકે મુંહ પર થૂક દિયા. ઐસેમેં આપ ઉસકો છોડકર અલગ ક્યૂં હો ગએ? હઝરત અલી (રદિ.) ને ફરમાયા. બાત અસલમેં યે હૈ કે પેહલે ઉસ પર જો મૈંને હમલા કિયા થા, ઔર ઉસકો મારનેકા ઈરાદા કિયા થા, વો હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી મુહબ્બતમેં કિયા થા. ઉસને આપ (સ.અ.વ.) કી શાનમેં ગુસ્તાખી કી, જિસકી વજહસે મુઝે ગુસ્સા આ ગયા, ઔર મૈંને ઉસકો ગિરા દિયા. લેકિન જબ ઉસને મેરે મુંહ પર થૂક દિયા. અબ મુઝે ઔર ઝિયાદા ગુસ્સા આયા, લેકિન અબ અગર મૈં ઉસ ગુસ્સા પર અમલ કરતે હુએ ઉસસે બદલા લેતા તો યે બદલા લેના હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે લિયે ન હોતા બલ્કે અપની ઝાતકે લિયે હોતા, ઔર ઈસી વજહસે હોતા કે ચૂંકે ઉસને મેરે મુંહ પર થૂકા હૈ. લિહાઝા મૈં ઉસકો ઔર ઝિયાદા મારૂં તો ઈસ સૂરતમેં યે ગુસ્સા અલ્લાહકે લિયે ન હોતા બલ્કે અપની ઝાતકે લિયે હોતા. ઈસ વજહસે મૈં ઉસકો છોડકર અલગ હો ગયા. યે દર હકીકત ઈસ હદીસ "મન્ અહબ્બ લિલ્લાહિ વબ્ગદ લિલ્લાહિ" પર અમલ ફરમાકર દિખા દિયા. ગોયા કે ગુસ્સાકે મુંહમેં લગામ

દે રખ્ખી હૈ કે જહાં તક ઉસ ગુસ્સાકા શરઈ ઔર જાઈઝ મૌકા હૈ બસ વહાં તક તો ગુસ્સા કરના હૈ, ઔર જહાં ઉસ ગુસ્સાકા જાઈઝ મૌકા ખતમ હો જાએ તો ઉસકે બાદ આદમી ઉસ ગુસ્સેસે ઈસ તરહ દૂર હો જાએ કે જૈસે ઉસસે કોઈ તઅલ્લુક હી નહીં. ઈનહીં હઝરાતકે બારેમેં યે કહા જાતા હૈ કે યે અલ્લાહકી હુદૂદકે આગે ઠહેર જાનેવાલે લોગ થે.

હઝરત ફારૂકે આઝમ (રદિ.) કા વાકિઆ

હઝરત ફારૂકે આઝમ (રદિ.) એક મરતબા મસ્જિદે નબવીમેં દાખિલ હુએ. દેખા કે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે ચચા હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) કે ઘરકા પરનાલા મસ્જિદે નબવીકી તરફ લગા હુવા હૈ, બારિશ વગૈરહકા પાની મસ્જિદે નબવીકે અંદર ગિરતા થા. ગોયા કે મસ્જિદકી ફિઝામેં વો પરનાલા લગા હુવા થા. હઝરત ફારૂકે આઝમ (રદિ.) ને સોચા કે મસ્જિદ તો અલ્લાહ તઆલાકા ઘર હૈ ઔર કિસી શખ્સકે ઝાતી ઘરકા પરનાલા મસ્જિદકે અંદર આ રહા હો તો યે અલ્લાહકે હુકમકે ખિલાફ હૈ. ચુનાંચે આપને ઉસ પરનાલેકો તોડનેકા હુકમ દે દિયા ઔર વો તોડ દિયા ગયા. અબ દેખિયે કે આપને ઉસ પરનાલેકો તોડનેકા જો હુકમ દિયા યે ગુસ્સેકી વજહસે તો દિયા, ઔર ગુસ્સા ઈસ બાત પર આયા કે યે કામ મસ્જિદકે અહકામ ઔર આદાબકે ખિલાફ હૈ. જબ હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) કો પતા ચલા કે મેરે ઘરકા પરનાલા તોડ દિયા ગયા હૈ તો હઝરત ફારૂકે આઝમ (રદિ.) કે પાસ આએ. ઉનસે ફરમાયા કે આપને યે પરનાલા ક્યૂં તોડ દિયા? હઝરત ફારૂકે આઝમ (રદિ.) ને ફરમાયા કે યે જગહ તો

મસ્જિદકી હૈ કિસીકી ઝાતી જગહ નહીં હૈ. મસ્જિદકી જગહમેં કિસીકા પરનાલા આના શરીઅતકે હુકમકે ખિલાફ થા ઈસ લિયે મૈંને તોડ દિયા. હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) ને ફરમાયા, આપકો પતા ભી હૈ કે યે પરનાલા યહાં પર કિસ તરહ લગા થા? યે પરનાલા હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે ઝમાનેમેં લગા થા ઔર આપકી ખાસ ઈજાઝતસે મૈંને લગાયા થા. આપ ઉસકો તોડનેવાલે કૌન હોતે હૈં? હઝરત ફારૂકે આઝમ (રદિ.) ને ફરમાયા કે ક્યા હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઈજાઝત દી થી? ઉનહોંને ફરમાયા હાં! ઈજાઝત દી થી. હઝરત ફારૂકે આઝમ (રદિ.) ને હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) સે ફરમાયા, ખુદાકે લિયે મેરે સાથ આઓ. ચુનાંચે ઉસ પરનાલેકી જગહકે પાસ ગએ. વહાં જાકર ખૂદ રૂકૂઅકી હાલતમેં ખળે હો ગએ ઔર હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) સે ફરમાયા કે અબ મેરી કમર પર ખળે હોકર યે પરનાલા દોબારા લગાઓ. હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) ને ફરમાયા કે મૈં દૂસરોંસે લગવા લૂંગા. હઝરત ફારૂકે આઝમ (રદિ.) ને ફરમાયા કે ઉમર (રદિ.) કી યે મજાલ કે વો મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કે લગાએ હુએ પરનાલેકો તોડે. મુઝસે યે ઈતના બળા જુર્મ સરઝદ હુવા. ઉસકી કમસે કમ સઝા યે હૈ કે મૈં રૂકૂઅમેં ખળા હોતા હૂં ઔર તુમ મેરી કમર પર ખળે હોકર યે પરનાલા લગાઓ. ચુનાંચે હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) ને ઉનકી કમર પર ખળે હોકર વો પરનાલા ઉસકી જગહ પર વાપસ લગા દિયા. વો પરનાલા આજ ભી મસ્જિદે નબવીમેં લગા હુવા હૈ. અલ્લાહ તઆલા ઉન લોગોંકો જઝાએ ખૈર દે. જિન લોગોંને મસ્જિદે નબવીકી તામીર કી હૈ, ઉનહોંને અબ ભી ઉસ જગહ પર પરનાલા લગા દિયા હૈ. અગરચે અબ ઉસ

પરનાલેકી બઝાહિર કોઈ ઝરૂરત નહીં હૈ લેકિન યાદગારકે તૌર પર લગા દિયા હૈ. યે દરહકીકત ઈસ હદીસ પર અમલ હૈ કે "મન અહબ્બ લિલ્લાહિ વબ્ગદ લિલ્લાહિ." પેહલે જો ગુસ્સા ઔર બુગ્ઝ હુવા થા વો અલ્લાહકે લિયે હુવા થા, ઔર અબ જો મુહબ્બત હૈ વો ભી અલ્લાહકે લિયે હૈ. જો શખ્સ યે કામ કર લે ઉસને અપના ઈમાન કામિલ બના લિયા. યે ઈમાનકે કામિલ હોનેકી અલામત હૈ.

બનાવટી ગુસ્સા કરકે ડાંટ લેં

બહરહાલ, ઈસ "બુગ્ઝ ફીલ્લાહ" કી વજહસે બાઝ ઔકાત ગુસ્સાકા ઈઝહાર કરના પડતા હૈ. ખાસ તૌરસે ઉન લોગોં પર ગુસ્સાકા ઈઝહાર કરના પડતા હૈ જો ઝેરે તરબિયત હોતે હૈં. જૈસે ઉસ્તાદ હૈ ઉસકો અપને શાગિર્દો પર ગુસ્સા કરના પડતા હૈ. બાપકો અપની ઔલાદ પર ગુસ્સા કરના પડતા હૈ. શેખકો અપને મુરીદોં પર ગુસ્સા કરના પડતા હૈ. લેકિન યે ગુસ્સા ઈસ હદ તક હોના ચાહિયે, જિતના ઉસકી ઈસ્લાહકે લિયે ઝરૂરી હો. ઉસસે આગે ન બઢે. જૈસા કે અભી અર્ઝ કિયા કે ઉસકા તરીકા યે હૈ કે જબ ઈન્સાનકી તબીઅતમેં ઈશ્તિઆલ (જોશ) હો, ઉસ વક્ત ગુસ્સા ન કરે. મસલન ઉસ્તાદકો શાગિર્દ પર ગુસ્સા આ ગયા ઔર ઈશ્તિઆલ પૈદા હો ગયા. ઈસ ઈશ્તિઆલ ઔર ગુસ્સાકે વક્ત ડાંટ ડપટ ઔર મારપીટ ન કરે, બલ્કે જબ તબીઅતમેં વો ઈશ્તિઆલ ઔર ગુસ્સા ખતમ હો જાએ ઉસ વક્ત બનાવટી ગુસ્સા કરકે ડાંટ ડપટ કર લે તાકે યે ડાંટ ડપટ હદસે મુતજાવિઝ ન હો. યે કામ ઝરા મુશ્કિલ હૈ, ક્યૂંકે ઈન્સાન ગુસ્સાકે વક્ત બેકાબૂ હો જાતા હૈ. લેકિન જબ તક

ઉસકી મશ્ક નહીં કરેગા ઉસ વક્ત તક ઉસ ગુસ્સાકે મફાસિદ ઔર બુરાઈયોંસે નજાત નહીં મિલેગી.

છોટોં પર ઝિયાદતીકા નતીજા

ઔર ફિર જો ઝેરે તરબિયત લોગ હોતે હૈં જૈસે ઔલાદ, શાગિર્દ, મુરીદ, ઉન પર અગર ગુસ્સાકે વક્ત હદસે તજાવુઝ હો જાએ તો બાઝ સૂરતોંમેં યે બાત બળી ખતરનાક હોતી હૈ. ક્યૂંકે જિસ પર ગુસ્સા કિયા જા રહા હૈ વો અગર આપસે બળા હૈ યા બરાબરકા હૈ તો આપકે ગુસ્સા કરનેકે નતીજેમેં ઉસકો જો નાગવારી હોગી ઉસકા ઈઝહાર ભી કર દેગા ઔર વો બતા દેગા કે તુમહારી યે બાત મુઝે અચ્છી નહીં લગી, યા કમ અઝ કમ બદલા લે લેગા, લેકિન જો તુમહારા માતહત ઔર છોટા હૈ વો તુમસે બદલા લેને પર તો તાકત નહીં રખતા હૈ બલ્કે અપની નાગવારીકે ઈઝહાર પર ભી કાદિર નહીં. ચુનાંચે કોઈ બેટા અપને બાપસે યા શાગિર્દ ઉસ્તાદસે યા મુરીદ અપને શેખસે યે નહીં કહેગા કે આપને ફલાં વક્ત જો બાત કહી થી વો મુઝે નાગવાર હુઈ. ઈસ લિયે આપકો પતા હી નહીં ચલેગા કે આપને ઉસકા કિતના દિલ દુખાયા હૈ, ઔર જબ પતા નહીં ચલેગા તો મઆફી માંગના ભી આસાન નહીં હોગા. ઈસ લિયે યે બહોત નાઝુક મઆમલા હૈ. ઔર ખાસ તૌરસે જો છોટે બચ્ચોંકો પઢાનેવાલે ઉસ્તાઝ હોતે હૈં. ઉનકે બારેમેં હઝરત થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ઉનકા મઆમલા તો બહોત હી નાઝુક હૈ. ઈસ લિયે કે વો નાબાલિગ બચ્ચે હૈં ઔર નાબાલિગકા મઆમલા યે હૈ કે અગર વો મઆફ ભી કર દે તો મઆફી નહીં હોતી, ક્યૂંકે નાબાલિગીકી મઆફી મોઅતબર નહીં.

ખુલાસા

બહરહાલ, આજકી મજલિસકા ખુલાસા યે હૈ કે અપને ગુસ્સા પર કાબૂ પાનેકી કોશિશ કરની ચાહિયે. ઈસ લિયે કે યે ગુસ્સા બેશુમાર બુરાઈયોંકી જડ હૈ. ઔર ઉસકે ઝરીઆ બેશુમાર બાતિની બીમારિયાં પૈદા હોતી હૈં. શુરૂમેં તો યે કોશિશ કરે કે ગુસ્સાકા ઈઝહાર બિલ્કુલ ન હો, બાદમેં જબ યે ગુસ્સા કાબૂમેં આ જાએ તો ઉસ વક્ત યે દેખેં કે કહાં ગુસ્સાકા મૌકા હૈ ઔર કહાં ગુસ્સાકા મૌકા નહીં. જહાં ગુસ્સાકા જાઈઝ મહલ હો, બસ વહાં જાઈઝ હદ તક ગુસ્સા કરે, ઉસસે ઝિયાદા ન કરે.

ગુસ્સાકા ગલત ઈસ્તેમાલ

જૈસા કે અભી મૈંને બતાયા કે "બુગ્ઝ ફીલ્લાહ" યાની અલ્લાહકે લિયે તો ગુસ્સા કરના ચાહિયે. લેકિન બાઝ લોગ ઉસકા ઈન્તિહાઈ ગલત ઈસ્તેમાલ કરતે હૈં. ચુનાંચે ઝબાનસે તો યે કેહતે હૈં કે હમારા યે ગુસ્સા અલ્લાહકે લિયે હૈ લેકિન હકીકતમેં વો ગુસ્સા નફસાનિયત ઔર તકબ્બુર ઔર દૂસરેકો હકીર સમઝનેકી વજહસે હોતા હૈ. મસલન જબ અલ્લાહ તઆલાને ઝરાસી દીન પર ચલનેકી તૌફીક દે દી ઔર દીન પર અભી ચલના શુરૂ કિયા તો અબ સારી દુનિયાકે લોગોંકો હકીર સમઝને લગે. મેરા બાપ ભી હકીર, મેરી માં ભી હકીર, મેરા ભાઈ ભી હકીર, મેરી બહન ભી હકીર, મેરે સારે ઘરવાલે હકીર હૈં. ઈન સબકો હકીર સમઝના શુરૂ કર દિયા ઔર યે સમઝને લગા કે યે સબ તો જહન્નમી હૈં ઔર મૈં જન્નતી હૂં. ઔર મુઝે અલ્લાહ તઆલાને ઈન જહન્નમિયોંકી ઈસ્લાહકે

લિયે પૈદા કિયા હૈ. અબ ઉનકી ઈસ્લાહકે લિયે ઉન પર ગુસ્સા કરના ઔર ઉનકે લિયે નામુનાસિબ અલ્ફાઝકા ઈસ્તેમાલ કરના ઔર ઉનકો ઝલીલ કરના ઔર ઉનકે હુકૂક બરબાદ કરના શુરૂ કર દિયા. ઔર ફિર શયતાન યે સબક પઢાતા હૈ કે મૈં જો કુછ કર રહા હૂં. યે બુગ્ઝ ફીલ્લાહકે માતહત કર રહા હૂં, હાલાંકે હકીકતમેં યે સબ નફસાનિયતકે તહત કરતા હૈ.

ચુનાંચે જો લોગ દીન પર નયે નયે ચલનેવાલે હોતે હૈં. શયતાન ઉનકો ઈસ તરહ બેહકાતા હૈ કે ઉનકો બુગ્ઝ ફીલ્લાહકા સબક પઢાકર ઉનસે દૂસરે મુસલમાનોંકો ઝલીલ કરાતા હૈ ઔર ઉસકે નતીજેમેં લડાઈયાં, ઝઘડે ઔર ફસાદ હોતે હૈં. બાત બાત પર લોગોં પર ગુસ્સા કરતે હૈં. બાત બાત પર લોગોંકો ટોક રહે હૈં. ઉસકે નતીજેમેં ફસાદ ફૈલ રહા હૈ.

અલ્લામા શબ્બીર અહમદ ઉસમાની (રહ.) કા એક જુમ્લા

હઝરત અલ્લામા શબ્બીર અહમદ ઉસમાની (રહ.) કા એક જુમ્લા હમેશા યાદ રખના ચાહિયે. વો ફરમાયા કરતે થે કે હક બાત, હક નિય્યતસે, હક તરીકેસે કહી જાએ તો વો કભી બેઅસર નહીં રેહતી ઔર કભી ફિતના ઔર ફસાદ પૈદા નહીં કરતી. ગોયા કે તીન શરતેં બયાન ફરમા દીં. નંબર એક, બાત હક હો, નંબર દો, નિય્યત હક હો, નંબર તીન, તરીકા હક હો. મસલન એક શખ્સ કિસી બુરાઈકે અંદર મુબ્તલા હૈ અબ ઉસ પર તરસ ખાકર નરમી ઔર શફકતસે ઉસકો સમઝાએ, તાકે વો ઉસ બુરાઈસે કિસી

તરહ નિકલ જાએ. યે નિય્યત હો, અપની બળાઈ મકસૂદ ન હો ઔર દૂસરોંકો ઝલીલ કરના મકસૂદ ન હો. ઔર તરીકા ભી હક હો. યાની નરમી ઔર મુહબ્બતસે બાત કહે. અગર યે તીન શરતેં પાઈ જાએં તો ઉમૂમન ફિતના પૈદા નહીં હોતા. ઔર જહાં કહીં યે દેખો કે હક બાત કેહનેકે નતીજેમેં ફિતના ખળા હો ગયા તો ગાલિબ ગુમાન યે હૈ કે ઉસકા સબબ યે હૈ કે ઈન તીનોં બાતોંમેંસે કોઈ એક મૌજૂદ નહીં થી, યા તો બાત હક નહીં થી, યા નિય્યત હક નહીં થી યા તરીકા હક નહીં થા.

તુમ ખુદાઈ ફોજદાર નહીં હો

યે બાત યાદ રખ્ખેં કે તુમ ખુદાઈ ફોજદાર બનકર દુનિયામેં નહીં આએ. તુમહારા કામ સિર્ફ ઈતના હૈ કે હક બાત હક નિય્યત ઔર હક તરીકેસે દૂસરોંકો પહોંચાઓ ઔર મુનાસિબ તરીકેસે મુસલસલ પહોંચાતે રહો. ઈસ કામસે કભી મત ઉકતાઓ, લેકિન ઐસા કોઈ કામ મત કરો જિસસે ફિતના પૈદા હો.

અલ્લાહ તઆલા અપની રહમતસે ઔર અપને ફઝલો કરમસે હમ સબકો ઈન બાતોં પર અમલ કરનેકી તૌફીક અતા ફરમાએ. આમીન

વ આખિરૂ દઅ્વાના અનિલ્હમ્દુલિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન.

ખતમ શુદ

